

Оріон

Нова українська школа

Катерина ПОНОМАРЬОВА
Любов ГАЙОВА

Українська мова

Частина 2

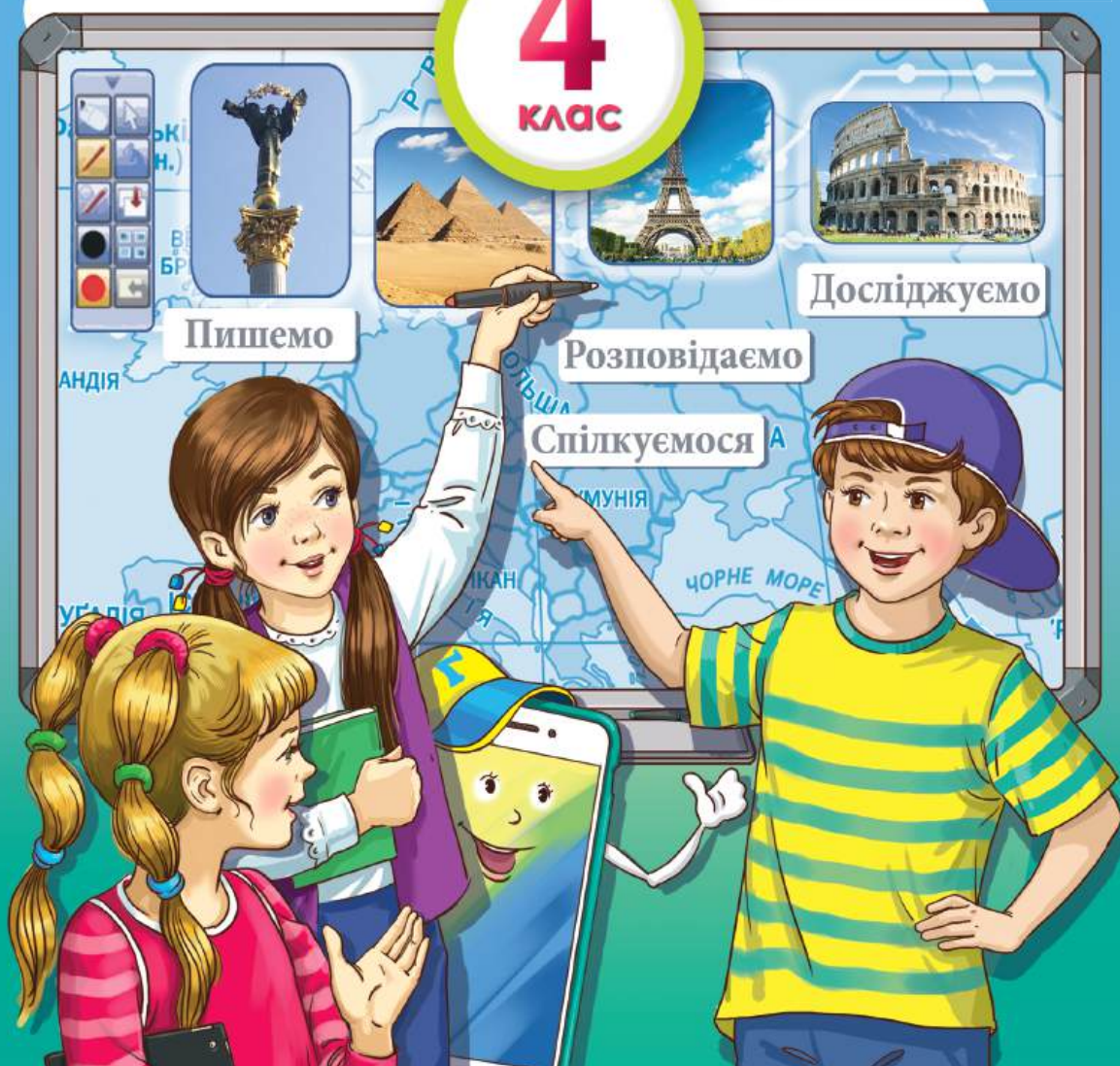
4
клас

Пишемо

Розповідаємо

Досліджуємо

Спілкуємося

**СЛУХАЄМО
І РОЗУМІЄМО**

**ОЦІНЮЄМО УСНУ
ІНФОРМАЦІЮ**

**ПИШЕМО РОЗБІРЛИВО
І ГРАМОТНО**

**СТВОРЮЄМО
ПИСЬМОВІ
ПОВІДОМЛЕННЯ**

СПІЛКУЄМОСЯ

**ПИШЕМО ПЕРЕКАЗИ
ТЕКСТІВ**

**ВЗАЄМОДІЄМО
УСНО**

РОЗПОВІДАЄМО

**ПИШЕМО
РОЗПОВІДІ, ОПИСИ,
МІРКУВАННЯ**

**ВЗАЄМОДІЄМО
ПИСЬМОВО**

**ПЕРЕКАЗУЄМО
ПОЧУТЕ**

**ПЕРЕВІРЯЄМО
НАПИСАНЕ**

**ВИСЛОВЛЮЄМО
ВЛАСНУ ДУМКУ**

РЕДАГУЄМО ТЕКСТИ

**ДОВОДИМО СВОЮ
ДУМКУ**

**ОБГОВОРЮЄМО
ПИСЬМОВІ РОБОТИ**

Катерина ПОНОМАРЬОВА
Любов ГАЙОВА

Українська мова

Підручник для 4 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)

Частина 2

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України*

Київ
Оріон
2026

Український освітянський видавничий центр «Оріон»

УДК 811.161.2*кл4(075.2)

П56

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ Міністерства освіти і науки України від 27.01.2026 № 111)

**ВИДАНО ЗА РАХУНОК ДЕРЖАВНИХ КОШТІВ.
ПРОДАЖ ЗАБОРОНЕНО**

Відповідно до Типової освітньої програми
колективу авторів під керівництвом О. Я. Савченко

Умовні позначення:

— прочитай або розкажи

— поміркуй і поясни

— поспілкуйся з однокласниками /
однокласницями

— напиши

— попрацюй у парі або групі

— виконай роботу олівцем

— виконай завдання на вибір

— виконай творче завдання

— виконай завдання вдома

— переглянь відео за QR-кодом, поданим
у кінці підручника

— розкажи, чи задоволений / задоволена
ти своєю роботою на уроці

ISBN 978-966-991-517-7

ISBN 978-966-991-516-0 (Ч. 2)

© К. І. Пономарьова,
Л. А. Гайова, 2026

© УОВЦ «Оріон», 2026

ПРИГАДАЙ ЧИСЛІВНИКИ

РОЗПІЗНАВАЙ ЧИСЛІВНИКИ В РЕЧЕННІ І ТЕКСТІ

1. Розгляньте у групі обкладинки книжок. Яку інформацію з них можна почерпнути? Чи відомі вам головні персонажі цих книжок?

2. Читалочка віртуально подорожувала країною, у якій були написані ці книжки. Чи знаєш ти назву цієї країни? Перевір себе, прочитавши подане слово справа наліво. Знайди цю країну на карті.

Я І Л Г Н А

3. Прочитай інформацію про Англію. Випиши виділені слова.

Англія — велика європейська країна. Вона розташована на острові Велика Британія. Населення Англії становить понад **п'ятдесят** мільйонів. Лише **тринадцять** відсотків людей живе в селах і маленьких містечках, а більшість обирає для проживання мегаполіси.

Столицею Англії є Лондон. Це найбільше місто в Європі. У ньому приблизно **вісім** мільйонів мешканців.

Англія — дуже багата країна. За розвитком економіки вона займає **друге** місце в Європі і **п'яте** у світі.

Проведи дослідження!

1. Постав питання до виписаних слів.
2. Що називають ці слова?
3. Як називається ця частина мови?
4. Перевір свої висновки за правилом.

Слова, які називають **кількість** предметів або **порядок** їх **при лічбі**, називаються **числівниками**.

Числівники відповідають на питання **скільки?** (п'ять, двадцять один) і **який? котрий?** (дванадцятий, сорок третій).

4. Прочитай повідомлення Читалочки. Спиши виділену частину тексту. Підкресли числівники. Усно постав до них питання.

Найбільша річка Англії — Темза, має протяжність понад триста кілометрів. Щороку, коли настає останній день літа — тридцять перше серпня, тут влаштовують змагання гумових качат.

Двадцять два білих лебеді, що мешкають на Темзі, а також благородні види риб у всіх водах Англії належать королівській родині.

Окрім лебедів і гумових качат, на Темзі можна побачити справжнісінького кита. Він запливає у річкові води з Ірландського або Північного моря.

5. Запиши подані числа словами, дотримуючись правила.

11, 15, 16, 20, 30, 60, 500, 900.

У числівниках, що закінчуються на **-дцять**, **-десят** або **-сот**, **м'який знак** в середині слова **не пишемо**. Наприклад: *дев'ятнадцять*, *п'ятдесят*, *шістсот*.

6. Розглянь колаж. Склади за ним розповідь, використовуючи подані числа, і запиши її. Числа записуй словами.

365 або 366

4

3

12

30 або 31

28 або 29

7. Прочитай імена англійських друзів Читалочки. Чи є в українській мові подібні? Як вони звучать?

Деніел

Емілі

8. Від англійських друзів Читалочка почула ввічливі слова. Прочитай, як вони звучать. Чи знайомі вони тобі?

Хелóу. — Здрастуй.

Ха́у ар ю? — Як справи?

Фа́йн, се́нк'ю. — Добре, дякую.

Гудба́й. — До побачення.

9. Розіграйте із сусідом / сусідкою по парті сценку знайомства Читалочки й Деніела. Використайте англійські ввічливі слова.

10. Спиши текст, вставивши пропущені орфограми. Підкресли числівники.

У Лондоні на бер..зі Темзи в..сочіє оглядове кол..со Лондонське око. На н..ому обладнано тридцять дві закриті кабінки. У кожній уміщається двадцять п..ять людей. В..сота кол..са — сто тридцять п..ять метрів. Повний об..рт воно робить за тридцять хв..лин. У ясну погоду з н..ого видно на сорок кілометрів удалину.

РОЗРІЗНЯЙ ЧИСЛІВНИКИ, ЯКІ ВІДПОВІДАЮТЬ НА ПИТАННЯ *СКІЛЬКИ? І КОТРИЙ?*

1. Прочитай повідомлення Читалочки. Розглянь світліну моста. Добери прикметники, якими можна його описати.

Лондон стоїть на берегах річки Темзи. Тридцять мостів з'єднують два береги. Найвідоміший серед них — Тауерський міст. Його довжина — двісті сорок чотири метри. Висота розташованих на ньому башт становить шістдесят п'ять метрів. Щоденно мостом користується приблизно сорок тисяч людей.

2. Випиши з тексту про міст **числівники разом з іменниками**, з якими вони зв'язані. Усно постав питання до числівників. Підкресли і поясни орфограми в числівниках.

3. Спиши колонки слів, додавши пропущені числівники.

СКІЛЬКИ?

два
...
одинадцять
дев'ятнадцять
...
сорок
...

КОТРИЙ?

другий
п'ятий
...
...
двадцятий
...
сімдесятий

4. Склади речення з **одним** числівником із **кожної** колонки попереднього завдання і запиши їх.

5. Емілі повідомила Читалочці цікаву інформацію. Прочитай її.

Перший у світі зоопарк відкрився в Англії. Це відбулося в Лондоні у 1829 році.

А казковий персонаж Вінні Пух одержав своє ім'я від клички справжньої ведмедиці Лондонського зоопарку — Вінніпег. Ласкаво її називали Вінні.

6. Допоможи Щебетунчикові визначити, скільки років минуло з появи першого зоопарку. Відповідь запиши одним реченням. Числівник записуй словами.

7. Допоможи Читалочці розв'язати задачу Деніела. Запиши відповідь одним реченням. Числівник записуй словами.

Шнурки для черевиків були винайдені в Англії у 1790 році. Скільки років людство користується шнурками?

8. Спиши інформацію, яку повідомила Емілі. Встав пропущені орфограми і підкресли числівники.

Найпопулярнішим напо..м у Великій Британії є чай. Трад..ційно спож..вання чаю тут відбуваєть..я шіс..ть разів на добу. Англієць протягом ж..ття вж..ває чаю у два..цять разів більше, ніж ам..риканець.

9. Як часто ти вживаєш чай? Який чай ти любиш найбільше — чорний, зелений чи трав'яний? Напиши про це текст (3–4 речення).

10. Прочитай текст і розглянь світлину. Запиши відповіді на запитання Читалочки. Числівники записуй словами. Підкресли **орфограми** в числівниках.

Слово фломастер прийшло до нас з англійської мови. Воно називає різновид ручки для малювання широкими насиченими лініями.

1. Скільки фломастерів у коробці?
2. Який за порядком червоний фломастер?
3. Який — зеленого кольору?
4. А який — жовтого?
5. Який за порядком фломастер має твій улюблений колір?

ДОСЛІДИ ФОРМИ РОДОВОГО ВІДМІНКА ЧИСЛІВНИКІВ 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100

1. Допоможи Гаджикові розібратися, як правильно читати і записувати виділені числівники. Для цього скористайся правилом.

До п'ятдесяти додати десять дорівнює шістдесяти.

До п'ятидесяти додати десять дорівнює шістдесяти.

При відмінюванні числівників *п'ятдесят, шістдесят, сімдесят, вісімдесят* змінюється **тільки закінчення**. Наприклад: *сімдесят — сімдесяти*.

2. Спиши з попереднього завдання речення, у якому числівники записано правильно.

3. Із сусідом / сусідкою по парті прочитайте по черзі подані числові вирази, вживаючи прийменники **до** або **від**.

$$80 - 30 = 50$$

$$70 - 10 = 60$$

$$60 + 10 = 70$$

$$50 + 30 = 80$$

4. Запиши словами **два** числові вирази з попереднього завдання.

5. Запиши словосполучення, замінивши числа словами. Скористайся правилом, поданим на наступній сторінці.

до 100 днів

із 90 літрів

близько 40 кілометрів

Числівники *сорок, дев'яносто і сто* при змінюванні мають закінчення **-а**.

6. Прочитай повідомлення Читалочки. Спиши виділені речення, розкривши дужки. Числа записуй словами.

Футбол виник в Англії дуже давно. **У фу(д,т)-бол грали (з,с)початку на базарних площах і навіть на вул(е,и)цях. У грі брали участь іноді до 100 гравців.** Буйний натовп у погоні за м'ячем змітав усе на своєму шляху. **Король (Е,е)дуард у 1313 році заборонив гру в межах міста.** Однак народ і далі грав.

У 17 столі(т,тт)і заборону було знято.

За Аллою Коваль

7. Як ти ставишся до футболу? Чи любиш грати або вболівати? Напиши про це текст (3–4 речення).

8. Прочитай текст. Спиши виділену частину. Числа записуй словами.

Англія відокремлена від Франції протоками Ла-Манш і Па-де-Кале. Під Ла-Маншем є тунель, яким мандрівники потрапляють в Англію із Франції.

Тунель було збудовано за 7 років силами 13000 робітників та інженерів. На будівництво витратили близько 12 мільярдів доларів. Загальна протяжність тунелю становить майже 51 кілометр. Із них 38 кілометрів — безпосередньо під дном моря. Максимальна швидкість потяга в тунелі сягає 160 кілометрів за годину. Із Парижа до Лондона можна дістатися за 2 години 35 хвилин.

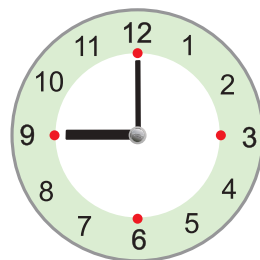
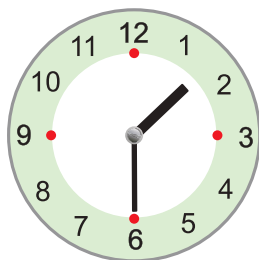

ПРАВИЛЬНО ВЖИВАЙ ФОРМИ ЧИСЛІВНИКІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЧАСУ ПРОТЯГОМ ДОБИ

1. Разом з однокласниками / однокласницями розгляньте малюнки. Дайте відповіді на запитання Щебетунчика.

1. Який годинник показує **нічний** час?
2. На якому годиннику час може бути **нічним** або **денним**?
3. На якому годиннику час може бути **ранковим** або **вечірнім**?

2. Прочитай і запам'ятай, як правильно запитувати про час українською мовою.

Котра година? — Третя.
О котрій годині? — О п'ятій.
З котрої години? — З восьмої.
До котрої години? — До десятої.

3. Разом із сусідом / сусідкою по парті розіграйте діалог за запитаннями Родзинки.

1. О котрій годині ти просинаєшся в будні?
2. До котрої години ти спиш у вихідні?
3. З котрої години починаються заняття у школі?
4. Котра зараз година?

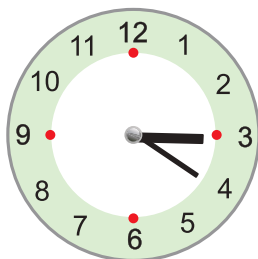
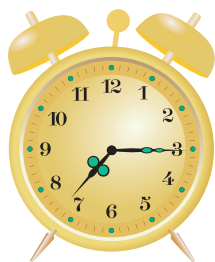
4. Прочитай речення. Знайди на малюнку годинник, який показує зазначений у кожному реченні час. Запиши речення в такій послідовності, як розміщені годинники. Підкресли **числівники**.

1. Сьома година п'ятнадцять хвилин, або чверть на восьму.

2. Сьома година сорок п'ять хвилин, або за чверть восьма.

3. П'ятнадцята година двадцять хвилин, або двадцять хвилин на шістнадцяту.

4. Десята година.

5. Уяви, що ти можеш керувати часом. Який час тобі хотілося б подовжити, а який скоротити? Чому? Напиши про це текст (4–5 речень).

6. Спиши речення, записуючи показаний на годинниках час словами. Постав запитання до **двох** із речень і запиши їх.

1. Тато йде на роботу о .

2. На годиннику за .

3. Перший урок починається о .

4. Аптека працює до .

ДОСЛІДИ ЗАЙМЕННИК

РОЗПІЗНАВАЙ ЗАЙМЕННИКИ

1. Прочитай текст. Чи здогадуєшся, про кого в ньому йдеться? Які слова в тексті замінюють ім'я цього персонажа?

Він товстенький. На спині у **нього** малий двигунець. Варто **йому** покрутити ґудзика на животі, як двигунець починає працювати і піднімає **його** вгору.

Проведи дослідження!

1. Постав питання до виділених слів.
2. Яка частина мови відповідає на такі самі питання?
3. Прочитай правило про частину мови, до якої належать виділені слова.

У мовленні іменники часто замінюють *займенниками*.

Займенники — це слова, які **вказують** на **предмети**, але **не називають** їх. Наприклад: іменник *друг* можна замінити займенником *він*.

2. У тексті попереднього завдання заміни виділені слова ім'ям Карлсон і прочитай. Який недолік з'явився? Зроби висновок, для чого служать займенники. Перевір себе за правилом.

Займенники використовують у мовленні, щоб уникнути **повторів** того самого слова.

3. Разом з однокласниками / однокласницями дайте відповіді на запитання Ґаджика. Можете скористатися обкладинками книжок, поданими на наступній сторінці.

1. Як називається книжка про Карлсона?
2. Хто її написав?

3. Які ще книжки цієї авторки вам відомі?
4. Чи знаєш, у якій країні з'явилися ці книжки?

4. Прочитай повідомлення Гаджика, щоб перевірити, чи правильно ти відповів / відповіла на останнє його запитання.

Я побував на батьківщині Карлсона — у пр..красній країні Швеції. Вона ро..ташована на півночі Європи. Її столиц..ю є місто Стокгольм. Воно ро..кинулось на чот..рнадцяти островах. Усі вони з'єднані д..сятками мостів.

5. Спиши повідомлення Гаджика, вставивши пропущені букви. Підкресли **займенники**. Поясни, які слова вони замінюють. Для чого ці слова замінили займенниками?

6. Прочитай імена шведських друзів Гаджика. Визнач, яке з них належить хлопчикові, а яке — дівчинці, якщо відомо, що в імені **дівчинки** є **м'який** приголосний звук.

7. Розглянь прапори Швеції й України. Що у них спільного, а чим вони різняться? Напиши про це текст (3–4 речення).

8. Прочитай, як звучать ввічливі слова шведською мовою. Як ти вважаєш, чи схожі шведська й українська мови?

Хей! — Здрастуйте!
Адй'о́. — До побачення.

9. Прочитай речення. Визнач, який недолік воно має. Виправ його, використавши займенники, і запиши. Підкресли **займенники**.

Вчителька сказала, що розуміє Пеппі, більше не гнівається на Пеппі і сподівається знов побачити Пеппі у школі, коли Пеппі трохи підросте.

За Астрід Ліндґрен (переклад Ольги Сенюк)

10. Гаджик трохи змінив уривок із книжки «Пеппі Довгапанчоха». Прочитай його і знайди недолік. Виправ недолік, використавши займенники, і запиши текст.

Бугай вирішив побуцати Пеппі. Бугай почав штурхати її, і Пеппі стрибнула бугаєві на спину. Бугай почав вистрибувати й вихилатися на всі боки, щоб скинути Пеппі. Бугай ревів, бігав по всьому лузі, аж у бугая пара йшла з ніздрів. А Пеппі сміялася і підганяла бугая криком...

*За Астрід Ліндґрен
(переклад Ольги Сенюк)*

ДОСЛІДИ ОСОБОВІ ЗАЙМЕННИКИ

1. Спиши текст. Підкресли займенники. Усно постав до них питання. Яку частину мови вони замінюють?

Ми займаємося спортом. Я граю у волейбол, а ти — в теніс. Він бігає, вона стрибає, вони плавають. А ви любите спорт? Він дуже корисний для здоров'я.

2. Прочитай, як називаються підкреслені займенники.

Я, ти, він, вона, воно, ми, ви, вони — особові займенники. Вони вказують на особу або осіб і відповідають на такі самі питання, що й іменник: **хто? що? кого? чого?** та інші.

3. Розглянь таблицю з особовими займенниками.

Особа	Займенники	
	Однина	Множина
1-ша	я	ми
2-га	ти	ви
3-тя	він, вона, воно	вони

Проведи дослідження!

1. Визнач особу і число кожного займенника.
2. Яка особливість 3-ої особи однини?

4. Спиши слова. Підкресли «заховані» в них займенники.

Зразок: сім'я.

Вінок, мило, квіти, червона, дзвоник, хвиля.

5. Склади **два** речення із займенниками **1-ої особи множини** і **2-ої особи однини**. Запиши їх.

6. Спиши текст. Встав зазначені в дужках займенники.

(1 ос., *мн.*) зустрілися на стадіоні. (1 ос., *одн.*) приїхав на велосипеді. (2 ос., *одн.*) — на роликах. Там були наші друзі. (3 ос., *мн.*) грали в бадмінтон.

7. Прочитай повідомлення Гаджика. Який недолік має цей текст? Виправ його і запиши.

У Швеції всі люблять спорт. Спорт популярний серед людей різного віку. Спортom займаються цілими сім'ями. Особливо великий інтерес до спорту в людей старшого покоління. Завдяки спорту вони видаються значно молодшими за свій вік.

8. Чи часто ти ходиш на стадіон або спортивний майданчик? Яким видом спорту любиш займатися? Напиши про це текст (3–4 речення).

9. Спиши і відгадай загадки. Підкресли особові займенники. Познач їх **особу** і **число**.

*1 ос., **мн.***

Зразок: Кого ми любимо?

1. Коли хочеш ти читати, то мене повинен знати.
2. Сушить він волосся всім теплим вітерцем своїм.
3. Хоч не шию я ніколи, та голок маю доволі.
4. Він продукти зберігає, бо у холоді тримає.
5. Ми поріжемо для тебе і тканину, і папір. Як не віриш — перевір.
6. Хоч і відстань розділяє, він нас з друзями з'єднає.

СПОСТЕРІГАЙ ЗА ВІДМІНЮВАННЯМ ЗАЙМЕННИКІВ 1-ої ТА 2-ої ОСОБИ

1. Розглянь таблицю відмінювання займенників 1-ої і 2-ої особи.

Відмінки	Займенники 1-ої особи		Займенники 2-ої особи	
	Однина	Множина	Однина	Множина
Н. (хто?)	я	ми	ти	ви
Р. (кого?)	мене	нас	тебе	вас
Д. (кому?)	мені	нам	тобі	вам
Зн. (кого?)	мене	нас	тебе	вас
Ор. (ким?)	мною	нами	тобою	вами
М. (на кому?)	на мені	на нас	на тобі	на вас

Проведи дослідження!

1. Поміркуй, чому займенники 1-ої і 2-ої особи відповідають на питання тільки істот (хто? кого? та інші).
2. Як ти думаєш, чому в родовому і знахідному відмінках займенники мають однакову форму?

2. Прочитай запрошення Ґаджика. Випиши в колонку займенники.

Запрошую тебе подорожувати
зі мною. Разом нам буде веселіше.

3. Визнач **початкову форму** вписаних займенників, користуючись правилом. Запиши її у **другу** колонку.

Початкова форма займенника — **називний відмінок**. Наприклад: (хто?) я, ми, ти, ви.

4. Спиши текст, змінивши займенники, що в дужках.

У (я) є друг. Разом (ми) завжди цікаво. У (ми) немає секретів. А в (ти) є друг чи подружка? Що (ви) подобається робити разом?

5. Прочитай заголовок тексту. Чи знаєш ти, що означає цей вислів? Прочитай текст, щоб перевірити свою думку.

ШВЕДСЬКИЙ СТІЛ

У сиву давнину шведи відвідували своїх родичів, долаючи велику відстань поганими дорогами. Їм було не до очікування прибуття інших гостей. Тому господарі ставили на стіл приготовлені заздалегідь різні страви.

Подавали їх у великих мисках, і кожен міг брати стільки, скільки хотів. Це давало змогу втамувати перший голод і залишало час для спілкування. Іноземці називали такий спосіб пригощання «шведським столом».

6. Уяви, що ти поселився / поселилася в готелі, де сніданок пропонують за типом «шведський стіл». Ознайомся з його меню. Які страви ти обереш? Напиши про це текст (3–4 речення).

7. Прочитай правила поведінки за «шведським столом». Випиши речення із займенниками. Познач їхній **відмінок**.

1. Ви вчасно приходите на сніданок або обід і обираєте страви на свій смак.

2. Вас здивує великий вибір страв. Та не потрібно все хапати і набирати великими порціями. Спочатку уважно роздивіться і виберіть, що саме хочете скуштувати.

3. Зазвичай столові прибори й тарілки розміщені на окремому столі. Вам треба взяти тарілку в ліву руку, а правою накладати їжу. Але якщо ви шульга, — то навпаки.

4. Не заважайте тому, хто стоїть поруч із вами.

5. Кількість підходів до столу необмежена. Ви можете взяти салат, пізніше підійти за гарячою стравою, потім за десертом.

8. Прочитай і спиши вірш. Підкресли займенники. Усно постав до них питання. Познач **відмінок** кожного.

Хороші друзі в мене є, і ми одна сім'я.

Ми завжди думаєм одне — і ти, і він, і я.

Нам любе сонце золоте, долини і поля.

Ми дуже любим рідний край — і ти, і він, і я.

Гурген Борян

ДОСЛІДИ ВІДМІНЮВАННЯ ЗАЙМЕННИКІВ 3-ОЇ ОСОБИ

1. Розглянь таблицю відмінювання займенників 3-ої особи.

Відмінки	Займенники 3-ої особи			
	Однина			Множина
Н. (хто? що?)	він	вона	воно	вони
Р. (кого? чого?)	його (до) нього	її (до) неї	його (до) нього	їх (до) них
Д. (кому? чому?)	йому	їй	йому	їм
Зн. (кого? що?)	його	її	його	їх
Ор. (ким? чим?)	ним	нею	ним	ними
М. (на кому? на чому?)	на ньому на нім	на ній	на ньому на нім	на них

Проведи дослідження!

1. У яких відмінках займенники 3-ої особи мають дві форми? Які саме?
2. З якої букви починаються займенники в орудному відмінку, а також ті, що вживаються з прийменниками?
3. Як пишуться займенники з прийменниками — разом чи окремо?

2. Допоможи Гаджикові поставити займенники у відповідній формі. Спиши словосполучення, розкривши дужки.

зустрів (вона)
дивився на (вони)
подарувала (він)
звернулись до (вона)
познайомилися з (вони)
привів (вони)
побачили (воно)
розмовляла з (він)

3. Прочитай текст про країну, якою віртуально подорожувала Родзинка. Чи здогадуєшся, як вона називається?

Вона — північна країна. Її територія поділена на дев'ятнадцять областей. В одній із них — Лапландії — живе Йолупуккі, відомий нам як Санта-Клаус. Він реально існує. У нього є офіс і поштова адреса. Йому приходять листи з усього світу.

4. Щоб перевірити, чи правильно ти назвав / назвала країну, склади слово з виділених у тексті букв і прочитай його справа наліво. Запиши назву країни і побудуй її **звукову схему**. Знайди цю країну на карті.

5. Випиши із завдання 3 **займенники 3-ої особи**. Познач над кожним його **відмінок**.

6. Родзинку вразило незвичайне явище природи у Фінляндії. Прочитай про нього і переглянь відео за QR-кодом, поданим у кінці підручника. Визнач, який **недолік** має текст.

У Лапландії можна побачити північне сяйво. Сяйво з'являється на висоті ста метрів над землею у вигляді хмар, смуг або плям. У сяйві виграють різні відтінки зеленого кольору. Сяйво можна спостерігати двісті днів у році. Найкраще сяйво видно у холодну ясну погоду в нічний час.

7. Спиши текст про північне сяйво, замінивши повторюване слово займенниками. Познач їхній **відмінок**.

8. Які явища природи тобі доводилося спостерігати? Чи бачив / бачила ти північне сяйво? Чи хочеш його побачити? Напиши про це текст (3–4 речення).

9. Прочитай імена фінських школярів. Яке з них належить хлопчикові, а яке — дівчинці, якщо відомо, що в імені **хлопчика** є **подовжений** м'який приголосний звук?

10. Родзинка вивчила кілька ввічливих слів фінською мовою. Прочитай, як вони звучать. Як ти вважаєш, чи схожі фінська й українська мови?

Хей! — Здрастуйте!
Міта кúулу? — Як справи?
Ок. — Добре.
Хівасті. — До побачення.

11. Розіграйте з сусідом / сусідкою по парті сценку знайомства Родзинки і Матті. Використайте фінські ввічливі слова.

12. Спиши текст. Постав займенники, що в дужках, у відповідній формі. Познач їхній **відмінок**.

Наталя любить зиму. У (вона) хороші ковзани. Після школи Наталя виконує домашнє завдання. Потім за (вона) заходить Марина. Дівчатка ідуть на ковзанку. Менший брат Наталі іде за (вони). На (він) тепла куртка і шапка. У (він) санки. На ковзанці багато дітей. Тут (вони) весело.

РОЗБИРАЙ ЗАЙМЕННИКИ ЯК ЧАСТИНУ МОВИ

1. Прочитай цікаві факти про Фінляндію. Випиши особові займенники. Познач **відмінок** кожного.

- Столиця Фінляндії — місто Гельсінкі. Воно вважається одним із найкращих у світі.
- Фіни — сором'язливі і закриті люди. Та варто вам познайомитися з ними ближче, і вони стають відверті й усміхнені.
- Хокей — найпопулярніший у Фінляндії вид спорту. Ним захоплюються від малого до старого.

2. Спиши займенники. Познач над кожним його **особу**, користуючись правилом.

Мені, їх, тобою, їй, його, вам, нас, нею.

Щоб визначити **особу** займенника, треба поставити його у форму **називного** відмінка.

Називний відмінок — це **початкова форма** особового займенника.

3. Прочитай повідомлення Родзинки. Що тебе найбільше здивувало в ньому?

Чи відомо **тобі**, що фіни полюбляють влаштовувати різні змагання? Найпопулярніші серед них — болотний футбол, сидіння на мурашнику, пошук комарів, метання мобільних телефонів, гра на уявній гітарі.

4. Розбери **усно** виділений у повідомленні Родзинки займенник як частину мови за поданим зразком.

Зразок розбору займенника

1. Аналізоване слово (*них*).
2. Питання, на яке відповідає слово (*кого?*).
3. Початкова форма (*хто? вони*).
4. Частина мови (*займенник*).
5. Особа (*3-тя*).
6. Число (*множина*).
7. Відмінок (*родовий*).

5. Які фінські змагання тебе зацікавили найбільше? У якому з них тобі хотілося б взяти участь? Напиши про це текст (3–4 речення).

6. Подорожуючи Фінляндією, Родзинка довідалась про два протилежні явища природи. Прочитай їх назви. Чи знаєш, що вони означають?

Полярна ніч

Полярний день

7. Прочитай текст, щоб перевірити свою думку. Знайди в тексті займенники. Разом із сусідом / сусідкою по парті зробіть **усно** їхній розбір — хтось розбере одне слово, а хтось — інше.

На півночі Фінляндії **взимку** сонце не **піднімається** з-за обрію. Однаково темно і вдень, і вночі. Настає полярна **ніч**. Вона триває 51 день.

Зате влітку сонце не опускається за горизонт аж 73 дні! Воно світить цілий день і цілу ніч. Настає полярний день.

8. Випиши в колонку виділені в тексті попереднього завдання слова. Знайди в тексті **антоніми** до них і запиши у **другу** колонку.

9. Прочитай опис української ночі. Чи доводилося тобі спостерігати щось подібне? Спиши текст, вставивши пропущені орфограми. Підкресли **займенники**. Познач їхню **особу**.

Чи знаєте ви українську ніч? О, ви не знаєте її. Я вам ро..повім. Пригляньтесь до неї. З с..редини неба див..ться місяць. Він наче горить. З..мля вся в срібному сяйві.

Чудова ніч! Нерухомо сплять гаї, ставки, річки, ст..пи. Вони тихі і спокійні. Нічний віт..р, підкравшись зненацька, цілує їх.

За Миколою Гоголем

10. Прочитай текст. Чи здогадуєшся, про кого у ньому йдеться? Визнач **особу** використаних займенників. Заміни їх займенниками **1-ої особи множини** і запиши перебудований текст. Познач **відмінок** займенників.

Вона віртуально подорожувала Фінляндією. Дізналася багато нового. Познайомилася з фінськими школярами. Їй було дуже цікаво. У неї гарні враження від подорожі.

ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ ПРО ДІЄСЛОВО

РОЗПІЗНАВАЙ ДІЄСЛОВА

1. Постав питання до поданих слів. Визнач, до якої частини мови вони належать. Перевір себе за правилом.

Займатися, їли, цвіте, створити, одягають, насувається.

Дієслово — це частина мови, яка **називає дію предмета** і відповідає на питання **що робити?** (писати), **що зробити?** (написати), **що робив?** (писав), **що зробив?** (написав), **що робить?** (пише), **що зробить?** (напише), **що буде робити?** (буде писати), **що робитиме?** (писатиме).

2. Прочитай слова, пов'язані з країною, якою віртуально подорожував Щебетунчик. Чи здогадуєшся, як називається ця країна? Скористайся підказкою. Знайди цю країну на карті.

сúші

каратé

сáкура

кімонó

ікеба́на

цунáмі

Підказка. Назва цієї країни починається і закінчується на ту саму букву, яка позначає два звуки — [йа].

3. Чи всі слова з попереднього завдання тобі зрозумілі? До якої частини мови вони належать? Поеднай їх із відповідними дієсловами з **першого** завдання. Запиши утворені сполучення слів. З **одним** із них склади й запиши речення.

Зроби **ВИСНОВОК**, з якою частиною мови пов'язуються дієслова в мовленні.

4. Прочитай інформацію Щебетунчика про країну, якою він подорожував. Спиши текст, вставивши пропущені орфограми. Підкресли **дієслова**.

Японію називають країною Сонця, що (з,с)ходить. Адже вона ро(з,с)ташована на крайн..ому (з,с)ході й першою зустрічає сонце. Тому назва країни перекладається як «сонце». І національний прапор Японії с..мволізує сонце — ч..рвоний сонячний диск на білому полотнищі.

5. Прочитай вірш про рослинний символ Японії. Чи доводилося тобі чути про цю рослину? Чи росте вона в Україні? Спиши вірш і підкресли **дієслова**.

Сакура
Ніжна, запашна.
Квітне, чарує, приваблює.
Навесні рожеву хмару нагадає.
Диво-вишня.

6. Чи знаєш ти, як називаються такі вірші? Прочитай про них.

Сенкан — це короткий поетичний твір із п'яти рядків:

- 1-й рядок — **іменник** (тема вірша);
- 2-й рядок — **два прикметники** (описують іменник);
- 3-й рядок — **три дієслова** (називають дії, пов'язані з іменником);
- 4-й рядок — **речення** з чотирьох слів (виражає ставлення автора до іменника);
- 5-й рядок — **висновок** (синонім до іменника).

7. Разом з однокласниками / однокласницями пригадай рослинні символи України. Склади сенкан про **один** із них і запиши його.

8. Прочитай імена японських школярів. Визнач, яке з них належить хлопчикові, а яке — дівчинці, якщо відомо, що ім'я **хлопчика** закінчується на **голосний** звук.

9. Прочитай, як звучать і що означають японські ввічливі слова. Чи доводилося тобі чути їх раніше?

Кóннітіва. — Привіт.
О гéнькі дес ка? — Як справи?
Хай, гéнькі дес. — Добре, дякую.
Сайбóнара. — До побачення.

10. Разом із сусідом / сусідкою по парті розіграйте сценку знайомства Щебетунчика з Аой. Використайте японські ввічливі слова.

11. Прочитай текст. Добери до нього **заголовок**. Випиши дієслова з іменниками, які з ними пов'язані. Постав **питання** від дієслова до іменника.

Зразок: *відвідали (що?) Японію.*

Більшу частину території Японії займають гори. Найвища гора називається Фудзі. У ясну погоду вона вражає правильністю своїх форм. Її обриси нагадують квітку лотоса з вісьмома пелюстками. Однак побачити Фудзі повністю вдається вкрай рідко. Зазвичай її вершина ховається у хмарах.

СПОСТЕРІГАЙ ЗА ЗНАЧЕННЯМ ДІЄСЛІВ

1. Щебетунчик зібрав «перекручені» факти про Японію. Допоможи йому виправити помилку — заміни виділені дієслова **антонімами**. Запиши виправлений текст.

- У Японії не буває ожеледиці. В північних містах країни тротуари **охолоджуються**, тому лід і сніг відразу **замерзають**.

- Навчальний рік у Японії **закінчується** першого квітня.

- На вулицях Японії є вази з парасольками. Якщо **закінчується** дощ, можна **повернути** будь-яку, а потім, коли дощ **починається**, **взяти** в найближчу вазу.

2. Прочитай текст. Що тебе вразило? Знайди в тексті **синоніми** до поданих у довідці дієслів і запиши їх парами.

Японці — особливі люди. Вони здатні працювати сімнадцять годин на добу. Незважаючи на велику зайнятість на роботі, у Японії мешкає понад п'ятдесят тисяч осіб, які вже відсвяткували сторічний ювілей.

Довідка: *трудитися, живе, відзначили.*

3. Прочитай текст. Щоб дізнатися достовірну інформацію про японців, додай до дієслів **не**. Запиши змінений текст.

Японці порушують давні традиції. У них змінився традиційний одяг, зникла церемонія чаювання, занепав театр. Японці традиційно перестали бути ввічливими, привітними і терплячими.

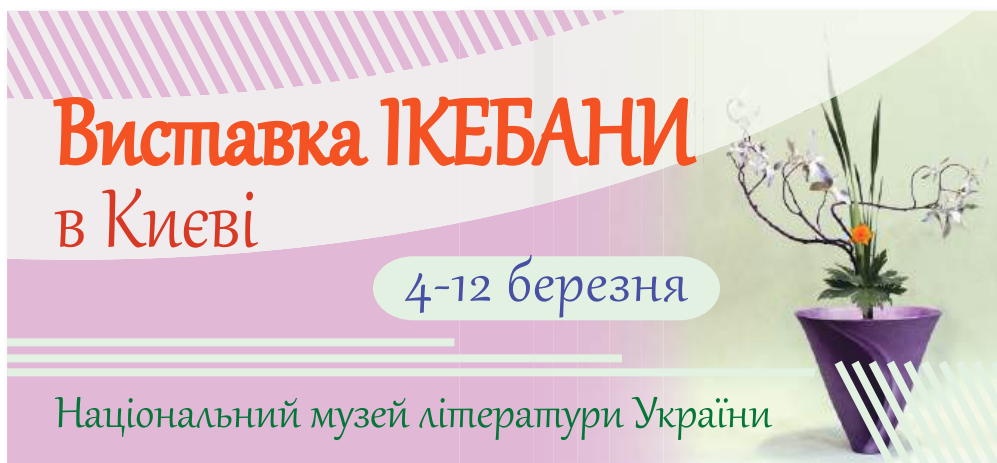
4. Перевір, чи правильно ти записав / записала текст. Скористайся правилом.

Не з дієсловами пишемо **окремо**.

Наприклад: *не думати*.

5. Розглянь афішу. Яку інформацію вона несе? Чи зацікавила вона тебе? Чому?

6. Родзинка побувала на виставці ікебани. Прочитай, про що вона там дізналася. Що для тебе з цієї інформації є новим?

Ікебана — традиційне японське мистецтво створення композицій із живих квітів та рослин. Слово «ікебана» в перекладі з японської мови означає «живі квіти».

За японськими звичаями, ікебану не можна продавати чи дарувати. Ікебанами прикрашають будинки. Їх ставлять на самому видному місці. Коли гість заходить у дім, то спочатку бачить рослину і вітається з нею. Віддає тим самим шану природі та всьому живому. А вже потім вітається з господарями.

7. Візьми інтерв'ю в однокласників / однокласниць. Постав 3–4 запитання за змістом тексту про ікебану.

8. Напиши розповідь або сенкан про ікебану.

9. Утвори дієслова від поданих слів і запиши в колонку. Добери до кожного дієслова **антонім** і запиши в другу колонку. З **трьома** із дібраних дієслів склади і запиши речення.

Мовчання, сум, лінь, сон, знахідка, покупка, сад, мир.

РОЗПІЗНАВАЙ НЕОЗНАЧЕНУ ФОРМУ ДІЄСЛОВА

1. Спиши повідомлення Щебетунчика. Підкресли дієслова.

Кожний другий мешканець / мешканка Японії чудово малює й непогано співає. Це результат японського підходу до виховання дітей — спершу вчити їх малювати і співати, а потім читати й писати.

Проведи дослідження!

1. Прочитай дієслова у першому реченні. Чи відомо, хто виконує ці дії?
2. Коли відбуваються ці дії — у теперішньому, минулому чи майбутньому часі?
3. Прочитай дієслова у другому реченні. Чи можна сказати, коли відбуваються названі дії та хто їх виконує?
4. На яке питання відповідають ці дієслова? Прочитай на наступній сторінці правило про те, як називається така форма дієслів.

Дієслова, які відповідають на питання **що робити?** (їхати, варити) **що зробити?** (приїхати, зварити), називаються **неозначеною формою**.

Дієслова в неозначеній формі закінчуються на **-ти (-ть)** (перемагати, перемагати). Іноді після **-ти** може стояти **-ся (-сь)** (сміятися, одягатись).

Неозначена форма є **початковою формою** дієслова.

2. Допоможи Читалочці утворити від поданих дієслів неозначену форму. Запиши утворені пари дієслів.

змагався

співаємо

прочитають

сміялися

розкажу

мріє

3. Прочитай текст. Поясни, як ти розумієш його зміст. З якою **метою** він написаний?

Словом можна вбити й оживити, поранити й вилікувати, посіяти тривогу, розсіяти сумнів і засмутити, викликати посмішку і сльозу, породити віру в людину і заронити невіру, надихнути на працю... Зле, невдале, нерозумне слово може образити, приголомшити людину.

За Василем Сухомлинським

4. Випиши з тексту попереднього завдання дієслова в неозначеній формі. Знайди серед них **антоніми** і підкресли їх.

5. Розглянь світлину. Чи знаєш ти, як називається одяг на жінці? Перевір свою думку, прочитавши текст.

Традиційний костюм японців називається кімоно.

Цей одяг нагадує халат. Кімоно закріплюється на тілі поясом. Замість європейських ґудзиків використовуються паски й мотузочки. Кімоно вирізняється дуже широкими рукавами.

Японський національний одяг зручний і не сковує рухів людини.

6. З тексту про кімоно випиши в колонку дієслова. Утвори від кожного **неозначену форму** і запиши в другу колонку.

7. Що ти можеш розповісти японським школярам про український національний одяг? Скористайся світлинами і словами з довідки.

Довідка: вишиванка, плахта, шаровари.

8. Переглянь відео про День вишиванки за QR-кодом, поданим у кінці підручника. Що нового для тебе є в ньому?

9. Візьми інтерв'ю у своїх однокласників / однокласниць за поданими запитаннями.

1. У кого є вишиванка?
2. Звідки вона взялася?
3. Коли її одягаєте?
4. Коли в Україні святкують День вишиванки?
5. Чи доводилося вам брати участь у цьому святі?

10. Напиши розповідь або сенкан про вишиванку.

11. Прочитай текст. Спиши виділені речення, вставивши пропущені орфограми. Підкресли дієслова в **неозначеній формі**.

На уроці вчит..лька довго ро(з,с)повідала про те, як мають себе поводити хлопці й дівчата. Виявилося, що мені багато чого не можна! Наприклад, битися, мов на шаблях, на лінійках з Олегом і Костиком. Плюватися з трубочки пожованим папірцем! Не можна бігати кор..дорами і з розгону ковзатися на сл..зкій підлозі! С..діти на підвікон..і. Їсти на уроці бутербро.. . І малювати в зош..ті з мат..матики цифри у спідничках і бантиках.

Ірен Роздобудько

ЗМІНЮЙ ДІЄСЛОВА ЗА ЧИСЛАМИ

1. Прочитай вірш. Розкажи, яку картину природи ти собі уявляєш.

Сонце заходить, гори чорніють,
пташечка тихне, поле німіє.
Радіють люди, що одпочинуть,
а я дивлюся... і серцем лину
в темний садочок на Україну.

Тарас Шевченко

2. Випиши з вірша дієслова. Підкресли ті з них, що називають дію одного предмета. Який висновок зробиш про дієслова, що залишилися непідкресленими? Перевір себе.

Дієслова змінюються **за числами**. Вони вживаються в однині і множині.

В **однині** дієслово називає дію одного предмета: *дівчинка (що робить?) малює*.

У **множині** дієслово називає дію двох і більше предметів: *дівчатка (що роблять?) малюють*.

3. Прочитай рядки ще одного вірша Тараса Шевченка. Випиши дієслова в **дві** колонки. Доповни колонку з меншою кількістю слів.

Світає, край неба палає;
соловейко в темнім гаї
сонце зустрічає.
Тихесенько вітер віє.
Степи, лани мріють;
між ярами над ставами
верби зеленіють.

ОДНИНА

МНОЖИНА

4. Щебетунчик дізнався, що японська мова дуже складна для вивчення. Прочитай текст і поясни чому.

Японці пишуть ієрогліфами*, які запозичили в китайців. А ще в японській мові існують два алфавіти. Першим записують споконвічно японські слова, другим — іноземні та складні слова.

У японській мові одна літера позначає два звуки. Якщо слово «сакура» у нас має шість букв, то у них — три (さくら). Але для слова «сакура» є ще й окремий ієрогліф (桜). Отже, те саме слово можна позначити одним ієрогліфом або записати літерами алфавіту.

В Японії слова пишуть не в рядок, а в колонку, вертикально. А речення розташовують справа наліво.

*ІЄРОГЛІФ — фігурний знак, що позначає слово, склад або звук мови.

5. Розглянь ієрогліфи, які Щебетунчик вважає дуже важливими. Чи поділяєш ти його думку? Чому?

перемога

щастя

життя

6. Прочитай повідомлення Гаджика так, як прийнято в японській мові.

7. Із тексту про японську мову випиши в колонку дієслова, вжиті у **множині**. Утвори від них форму **однини** і запиши у другу колонку.

8. Разом з однокласниками / однокласницями допоможіть Щебетунчикові розказати японським школярам про красу і багатство української мови. Використайте прикметники, дієслова.

9. Напиши повідомлення японським школярам про українську мову (3–4 речення).

10. Розглянь світлину. Чи знаєш, що на ній зображено? Прочитай текст, щоб перевірити свою думку.

Рис називають японським хлібом. Найчастіше японці їдять його без будь-яких приправ, масла і навіть солі. Вони вважають, що рис і без того багатий на смак. Із рису готують безліч страв. Найпопулярніша серед них — суши.

Японці користуються незвичним для нас столовим прибором. Це дві палички, які називаються хасі.

11. З тексту попереднього завдання випиши в колонку дієслова. Зміни їх за **числами** і запиши поряд. Напиши, які страви з рису ти знаєш. Які тобі доводилося їсти?

ВИЗНАЧАЙ ЧАСИ ДІЄСЛІВ

1. Розглянь серію малюнків. Запиши відповіді на запитання, подані під кожним малюнком. Підкресли дієслова.

1. Що прочитали діти?

2. Що виготовляють діти?

3. Що зроблять діти?

Проведи дослідження!

1. Яке з підкреслених дієслів називає дію, що вже відбулася? На яке питання воно відповідає?
2. Яке дієслово називає дію, що відбувається зараз? Постав до нього питання.
3. Яке дієслово називає дію, що відбудеться в майбутньому? На яке питання воно відповідає?
4. Визнач час кожного дієслова. Перевір себе за правилом.

Дієслова змінюються за **часами**.

У **теперішньому** часі дієслова відповідають на питання **що робить? що роблять?**: *живе, пишуть*.

У **минулому** часі — на питання **що робив? що зробив?**: *жив, написав*.

У **майбутньому** — на питання **що буде робити? що робитиме? що зробить?**: *буде жити, житиме, напише*.

2. Познач **час** над кожним дієсловом у записаних реченнях.

3. Прочитай текст. Склади з виділених букв назву країни, у якій віртуально побувала Читалочка.

Перші повітряні змії з'явилися **к**ілька **т**исяч років тому. **В**игот**о**вляли їх з бамбука і шовку. Їм **н**адавали форму метеликів, жуків, риб. Та **н**айлюбленішою формою був дракон — казковий крилатий вогнедишний змій. Його вважали символом влади і благополуччя.

4. Випиши з тексту про змія дієслова у відповідну колонку. Утвори інші часові форми цих дієслів і запиши їх.

**МИНУЛИЙ
ЧАС**

**ТЕПЕРІШНІЙ
ЧАС**

**МАЙБУТНІЙ
ЧАС**

5. Чи доводилося тобі запускати повітряного змія? А може, ти мрієш це зробити? Напиши про це текст (3–4 речення).

6. Прочитай і спиши текст про Китай, вставивши орфограми. Підкресли **дієслова**. Познач їхній **час**.

К..тай посідає третє місце у світі за в..личиною території. А за ч..сельністю мешканців він давно вийшов у лідери. Адже тут прож..ває ч..тверта частина вс..ого населе..я З..млі. А це становить майже півтора мільярда осіб.

7. Прочитай імена китайських школярів. Визнач, яке з них належить хлопчикові, а яке — дівчинці, якщо відомо, що ім'я **дівчинки** складається з **одного** складу.

8. Читалочка вивчила кілька китайських ввічливих слів. Прочитай, як вони звучать і що означають.

Ні хáo. — Здрастуйте.

Цзай цзієнь. — До побачення.

9. Прочитай текст. Випиши **дієслова**. Познач їхнє **число** і **час**. Запиши, яка назва країни тобі більше подобається.

Чи знаєш, як Китай називають в інших мовах?

В англійській його назва вимовляється як «Чай-на». Вона утворилася від правлячої династії Цинь. Грецька назва «Серес» походить від китайського слова «сі», яке означає «Країна шовку». А самі китайці називають свою країну «Піднебесна». Ця назва утворилася від двох ієрогліфів: «тянь» і «ся». Перший означає «небо», а другий перекладається як «підніжжя». От і вийшло щось схоже на «Піднебесна».

З «Великої енциклопедії про все на світі»

УТВОРЮЙ ДІЄСЛОВА ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ

1. Прочитай текст, змінивши слова, що в дужках. Постав питання до слів, поданих у дужках. До якої частини мови вони належать? У якій формі стоять?

На півночі Китаю є місто Харбін. У ньому вже майже 60 років поспіль (проходити) Міжнародний фестиваль крижаних і снігових скульптур. Кожна з них (важити) майже тисячу кілограмів.

На фестиваль (з'їжджатися) скульптори з усього світу. Глядачі (перебувати) наче у дивному сні серед крижаних замків, фортець, дивних тварин, чудових квітів.

Харбін (називати) столицею холоду. Тут туристи (ганяти) снігового м'яча, (купатися) в крижаній воді, (ночувати) у льодяному готелі.

2. Спиши виділені частини тексту про Харбін. Постав дієслова у формі **теперішнього** часу. Познач **число** над кожним із них.

3. Чи хотілося б тобі потрапити на фестиваль крижаних скульптур? А скупатися в крижаній воді або переночувати в льодяному готелі? Напиши про це текст (3–4 речення).

4. Підкресли у своєму творі дієслова в **неозначеній формі**. Випиши їх у колонку. Утвори від кожного форму **теперішнього** часу і запиши в другу колонку.

5. Разом з однокласниками / однокласницями розгляньте рекламний плакат. Яку інформацію ви з нього дізналися?

6. Прочитай текст, щоб перевірити, чи правильно ви думали. Визнач, у якому часі відбувалися описані події. Спиши текст, змінивши дієслова так, щоб ішлося про **теперішній** час.

Китай займав в..лику територію. Тому на півдні, на маленькому острові Хайнань, сонячно і сп..котно 300 днів на рік. Сюди з усього світу пр..їздили любителі літнього відпочинку.

Місцеві жителі острова вес..ло відзначали усілякі свята. Карнавали, масові гуляння тривали по кілька днів. Розваги доповнювалися щедрим частуванням.

7. Пригадайте в групі, які місця для зимового і літнього відпочинку в Україні ви знаєте. Можете скористатися довідкою. Зробіть рекламний плакат одного з цих місць.

Довідка: Буковель, Карпати, Шацькі озера.

8. Порівняй місто Харбін і острів Хайнань. Напиши про них текст (3–4 речення). Підкресли дієслова. Визнач їхній **час**.

ПЕРЕВІРЯЙ НАПИСАННЯ ЗАКІНЧЕНЬ ДІЄСЛІВ ТЕПЕРІШНЬОГО ЧАСУ

1. Допоможи Ґаджикові вибрати з дужок потрібну букву. Для цього **визнач час** дієслів і скористайся поданою порадою.

1. Ти ход(е,и)ш на стадіон. 2. Ви займа(є,ї)теся спортом. 3. Ми стан(е,и)мо здоровими.

Міркуй так:

1. Пов'язую дієслово із займенником **вони**.

2. Якщо дієслово закінчується на **-уть (-ють)**, то в закінченнях **теперішнього** часу пишу букву **е (є)**: **вони пишуть** — пишеш, пишете, пишемо.

3. Якщо дієслово закінчується на **-ать (-ять)**, то в закінченнях **теперішнього** часу пишу букву **и (ї)**: **вони сидять** — сидиш, сидите, сидимо.

2. Спиши речення з попереднього завдання. Вибери з дужок потрібну букву.

3. Прочитай запитання Читалочки. Чи знаєш відповіді на них? Спиши запитання, вставивши пропущені букви.

1. Чи зна..ш ти, як назива..ться столиця Китаю?

2. Пригаду..ш, із якої мови японці запозичили ієрогліфи?

3. Як ти дума..ш, чи існують штучні яйця?

4. Чи здогаду..шся, хто винайшов морозиво?

4. Прочитай інформацію, щоб перевірити свої відповіді на запитання з попереднього завдання. Випиши виділені дієслова. Познач їхній **час**. Підкресли **орфограми**.

- Столиця Китаю — місто Пекін. Його назва **переклада..ться** як «північна столиця».

- Китайським ієрогліфам уже три тисячі років. Їх **налічу..ться** понад 80 тисяч. Написання ієрогліфів **вважа..ться** видом мистецтва.

- У Китаї виробляють штучні яйця. На вигляд таке яйце нічим не **відрізня..ться** від справжнього. Проте в ньому зовсім немає корисних речовин.

- **Виявля..ться**, морозиво також прийшло до нас із Китаю. Більш як тисячу років тому хтось випадково залишив у снігу суміш молока і рису. На ранок це був солодкий мерзлий смаколик. Так з'явилося перше морозиво.

5. Прочитай і відгадай загадку Читалочки. Спиши загадку, вставивши пропущені орфограми.

Ми нос..мо цю річ улітку і розкрива..мо її, коли почина..ться дощ. Чи зна..ш ти, як вона назива..ться?

Друзі, а ви ма..те цю річ? Чи нос..те її з собою? А користуватися нею вмі..те?

6. Напиши розповідь або сенкан про парасольку. Використай дієслова в **теперішньому** часі.

7. Спиши текст. Встав пропущені орфограми. Підкресли **дієслова**. Познач їхній **час**.

Появі парасольки ми завдячу..мо к..тайському робітнику-тесляреві. Саме він більш як три тисячі років тому виготовив для своєї дружини «дах, який завжди при ній».

Пізніше парасолька з'явля..ться в інших країнах світу. (З,С)початку використовув..ться як зах..ст від сонця. А близько 200 років тому в Англії її почали використовувати для укр..ття від дощу.

*З «Великої енциклопедії
про все на світі»*

УТВОРЮЙ РІЗНІ ФОРМИ ДІЄСЛІВ МАЙБУТНЬОГО ЧАСУ

1. Прочитай речення. Чим вони відрізняються одне від одного? Поясни, як ти розумієш значення приказки. Випиши в колонку **дієслова**. Постав до них **питання** і запиши поряд.

1. Без трудів не їстимеш пирогів.
2. Без трудів не будеш їсти пирогів.
3. Без трудів не з'їси пирогів.

Проведи дослідження!

1. Визнач час виписаних дієслів.
2. Чим відрізняються ці дієслова — змістом чи формою?
3. Зроби висновок, скільки форм мають дієслова в майбутньому часі.
4. Перевір себе за правилом.

Дієслова **майбутнього** часу мають **три форми**:
що зроблю? *куплю*, **що робитиму?** *купуватиму*,
що буду робити? *буду купувати*.

2. Допоможи Гаджикові утворити **три** форми майбутнього часу від неозначеної форми дієслів.

Що робити?	Що зроблю?	Що робитиму?	Що буду робити?
---------------	---------------	-----------------	--------------------

малювати
бігти
зустрічати
пригощати
розповідати

3. Склади й запиши речення із **трьома** з утворених дієслів. Познач **число** цих дієслів.

4. Прочитай етикетку улюбленого напою китайців. Розкажи, яку інформацію вона містить. Що в ній для тебе як споживача найважливіше?

5. Родзинка дізналася, де винайшли чай. Прочитай і ти.

Вирощувати й заварювати чай **почали** в Китаї. А сталося це, коли випадково листок чайного куща **впав** у чашку з окропом.

Чай буває білий, зелений, чорний. Усі вони з листя одного куща, який називається «Камелія китайська». Тільки сушать листя по-різному. Тому й виходить різний смак і властивості чаю.

Чай **зміцнює** імунітет, зубну емаль, якщо його споживають без цукру. Також **допомагає працювати** серцю і судинам, перетравлювати їжу.

6. Добери **антоніми** до виділених у тексті про чай дієслів і запиши в колонку. Постав утворені дієслова у формі **майбутнього** часу й запиши у другу колонку.

7. Напиши розповідь або сенкан про чай. Використай дієслова в **майбутньому** часі.

8. Напиши розповідь за поданим початком. Використовуй дієслова в **майбутньому** часі.

У суботу ми всією сім'єю влаштуємо велике прибирання.

ПРАВИЛЬНО ЗАПISУЙ ЗАКІНЧЕННЯ ДІЄСЛІВ МАЙБУТНЬОГО ЧАСУ

1. Прочитай речення — і знатимеш, що буде сьогодні на уроці. Що тебе найбільше зацікавило?

1. Ви дізна(є,ї)теся про найвищу у світі гору.

2. Ми побач(є,и)мо тварину, яка живе тільки в Китаї.

3. Ти напиш(є,и)ш про те, як долаєш труднощі.

2. Визнач **час** виділених у попередньому завданні дієслів. Допоможи Гаджикові вибрати з дужок потрібну букву. Чи здогадуєшся, якою порадою можна скористатися? Перевір себе за правилом.

Якщо у сполученні із займенником **ВОНИ** дієслово закінчується на **-уть (-ють)**, то в закінченнях **майбутнього** часу пишемо букву **є (є)**: **ВОНИ прочитають** — *прочитаєш, прочитаєте, прочитаємо*.

Якщо у сполученні із займенником **ВОНИ** дієслово закінчується на **-ать (-ять)**, то в закінченнях **майбутнього** часу пишемо букву **и (ї)**: **ВОНИ побачать** — *побачиш, побачите, побачимо*.

3. Спиши речення з першого завдання. Вибери з дужок потрібну букву, користуючись правилом.

4. Прочитай мудрі вислови. Які з них ти вже чув / чула? Спиши вислови, вставивши пропущені букви. Підкресли **дієслова**. Познач їхнє **число**.

1. Як рік зустрін..ш, так і проведеш.

2. Просп..те погожі дні весною, заплач..те від голоду зимою.

3. Запрос..мо друзів, пригост..мо їх чаєм і зроб..мо приємною нашу зустріч.

5. Прочитай інформацію Читалочки. Про що ти дізнаєшся вперше?

У Китаї розташована найвища гора світу Джомолунгма. У перекладі з непальської мови — «Вершина неба». Є ще одна її назва — Еверест, на честь англійського дослідника.

Висота гори становить 8848 метрів. Розташована вона в Гімалаях. У січні морози тут **досягають 60 градусів**. А в найтеплішому місяці літа липні — 19 градусів морозу.

Підніматися на вершину гори дуже складно й небезпечно. Підйом триває майже 2 місяці. За час підйому на гору люди **втрачають 10–15 кілограмів ваги**.

Незважаючи на труднощі, Джомолунгму **підкорюють** сміливці. Наймолодшому з них 13 років, а найстаршому виповнилося 80. Серед них є двоє українців і одна українка.

6. Разом з однокласниками / однокласницями знайдіть на карті гори Гімалаї і найвищу їх вершину — Джомолунгму. Пригадайте, що ви дізналися про ці гори.

7. Випиши з тексту про гору виділені **дієслова**, змінивши їх за поданим питанням.

Ти (*що зробиш?*) ... , ... , ... ,

8. Чи виникали у твоєму житті труднощі, які ти подолав / подолала або хочеш подолати? Напиши про це текст (3–4 речення).

9. Читалочка довідалася, що існує Всесвітній фонд природи. Як думаєш, для чого він створений? Розглянь емблему цієї організації. Чи впізнаєш зображену на ній тварину?

10. Прочитай текст, щоб перевірити свою думку. Поясни, як розумієш виділений вислів.

Всесвітній фонд природи — міжнародна організація, яка займається збереженням природи. На її емблемі бачимо панду.

Це чорно-білий ведмідь, який у природі живе тільки на території Китаю. Його ще називають бамбуковим ведмедем, оскільки він харчується листям бамбука. Панда їсть 14 годин на добу і з'їдає до 38 кілограмів листя.

Панди офіційно визнані національним багатством Китаю. Однак ці тварини перебувають на межі зникнення і потребують захисту. Тому панду зображено на емблемі організації, яка обрігає природу.

11. Щоб більше дізнатися про панду, переглянь відео за QR-кодом, поданим у кінці підручника.

12. Уявіть, що вашому класу доручили створити емблему фонду збереження природи вашого рідного краю. Як ви назвете фонд? Яку тварину намалюєте на емблемі? Чому? Удома підготуйте ескіз емблеми.

13. Спиши **перший** і **останній** абзаци тексту про Всесвітній фонд природи. Встав пропущені орфограми.

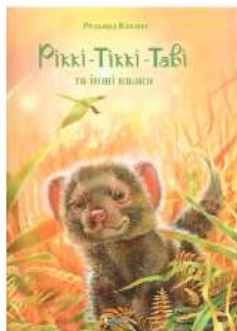
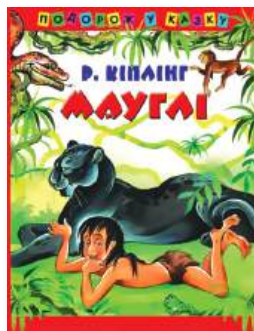

УТВОРЮЙ ДІЄСЛОВА МИНУЛОГО ЧАСУ

1. Розглянь ілюстрації. Що на них зображено? Чи читав / читала ти ці книжки?

2. Прочитай текст, змінивши слова, що в дужках. Чи знаєш, з якої книжки цей уривок?

Чорна **тінь** (упасти) посеред кола. То (з'являтися) чор**на** пантера Багіра. У світлі місяця на хутрі (вилискувати) чуд**ові** плями, мов намальовані.

Всі (знати) Багі**ру**. Ніхто не (наважуватися) ставати їй на дорозі. Пантера (бути) хитра, смілива і нестримна. Але голос у неї (бути) солодший за мед. Шерсть її (здаватися) м'я**кшою** за пух.

Більш за все Мауглі (любити) ходити з Багірою в темну й теплу лісову хащу і засинати там на весь день.

*За Редьярдом Кіплінгом
(переклад Всеволода Прокопчука)*

3. Визнач, до якої частини мови належать слова, що в дужках, у тексті про Мауглі. У якій формі вони стоять? Постав ці дієслова у **минулому** часі і спиши **другий** абзац тексту.

4. Гаджик подорожував віртуально країною, у якій жив Мауглі. Чи знаєш ти назву цієї країни? Щоб перевірити свою відповідь, склади слово з букв, виділених у тексті про Мауглі.

5. Візьми інтерв'ю в однокласників / однокласниць. Розпитай, що вони знають про Індію. Знайдіть Індію на карті.

6. Прочитай повідомлення Гаджика про Індію. Що з нього раніше тобі було невідомо?

Індія розташувалася на півострові Індостан. І назва країни, і назва півострова утворилися від назви однієї з найбільших річок світу — Інд. Вона протікає через усю Індію. Її довжина — 3000 кілометрів. Свій початок річка бере в Гімалаях.

Столиця Індії — місто Нью-Делі.

За чисельністю населення Індія посідає друге місце у світі після Китаю.

7. Випиши з тексту про Індію речення, у яких є дієслова в **минулому** часі. Підкресли їх і познач **число**.

8. Прочитай імена індійських дітей, з якими познайомився Гаджик. Визнач, яке з них належить хлопчикові, а яке — дівчинці, якщо відомо, що ім'я **дівчинки** починається і закінчується на **голосний** звук.

9. Для спілкування з індійськими друзями Гаджик вивчив індійські ввічливі слова. Прочитай, як вони звучать і що означають. Чи доводилося тобі раніше чути ці слова?

Намаска́р. — Здрастуйте.

Ан каі́се хі́? — Як справи?

Ме ті́к ху. — У мене все добре.

Алвіда́. — До побачення.

10. Разом із сусідом / сусідкою по парті розіграйте сценку знайомства Гаджика з Ектою. Використайте індійські ввічливі слова.

11. Розглянь світлини птаха, який є національним символом Індії. Напиши про нього текст-опис (3–4 речення) або сенкан. Використай дієслова **минулого** часу.

12. Прочитай текст. Спиши **перший** абзац. Постав дієслова, що в дужках, у **минулому** часі. Познач їхнє **число**.

В Індії (з'являтися) перші йоги. У давні часи немолоді люди (йти) в ліси й (оселятися) там на самоті, далеко від людей. Вони (їсти) корінці та плоди дерев, (пити) джерельну воду, (молитися), (виконувати) фізичні вправи, корисні для здоров'я. Йогів (вважати) чарівниками і (шанувати) їх.

Нині йога стала популярним заняттям серед молодих і літніх людей. Сучасні йоги живуть серед нас звичайним життям і захоплюються незвичайними фізичними вправами.

ДОСЛІДИ ДІЄСЛОВА НА -ся

1. Поясни Ґаджикові, які букви пропущено в дієсловах. Покажи, як правильно читати ці слова. Скористайся правилом.

умиваєш себе — умиває...я

одягаєш себе — одягає...я

навчає себе — навчає...я

миють себе — мию...я

гріють себе — грію...я

взуває себе — взуває...я

Дієслова на **-ться**, **-шся** вимовляємо і пишемо так:

Пишемо:

див**и**ть**ся**

см**іє**ш**ся**

Вимовляємо:

диви[ц':а]

см**іє**[с':а]

2. Спиши слова і словосполучення з попереднього завдання, вставивши пропущені букви. Підкресли **дієслова**. Познач їхнє **число**.

3. Прочитай інформацію Ґаджика. Випиши дієслова на **-ся**. Підкресли в них орфограми.

Великою популярністю в Індії користуються танці. Без них не обходиться жодний обряд. Мало знайдеться серед індійців тих, хто взагалі не вміє танцювати. Адже танцювати тут навчаються ще з дитячих років.

Невміння танцювати вважається поганим тоном. А той, хто досяг успіху в цій справі, дуже шанується. В індійських танцях граціозними рухами передаються почуття. Чим виразніше вдається передати це танцюристам, тим вище оцінюється їхня майстерність. Талановита танцівниця користується загальною любов'ю і повагою.

4. Разом з однокласниками / однокласницями пригадайте, як називається український національний танець. Що ви знаєте про нього?

5. Прочитай текст, щоб перевірити, чи правильно ви думали.

Гопак — це танець бойового мистецтва. Кожен рух у ньому нагадує бойовий удар ногами з різних позицій, навіть сидячи.

Гопак виник під час бойових тренувань козаків Запорозької Січі. Тому спочатку це був чоловічий танець. Жінки з'явилися в гопаку тоді, коли його почали виконувати на сцені.

6. Розгляньте у групі світлини. Чи знаєте, які танці на них зображено? Які ще танці ви знаєте? Можете скористатися довідкою.

Довідка: вальс, гопак, хіп-хоп, ча-ча-ча, танго.

7. Як ти ставишся до танців? Який танець ти вмієш танцювати або тобі хотілося б навчитися? Напиши про це текст (3–4 речення).

8. Прочитай повідомлення Гаджика. Спиши виділені речення. Постав дієслова, що в дужках, у **теперішньому** часі.

Щороку в деяких індійських містах (проводитися) фестиваль слонів. Це одне з найбільш яскравих свят у цій країні. Господарі всіляко розфарбовують і наряджають тварин.

Фестиваль (починатися) з маршу слонів, верблюдів і коней. Тварини красиво розмальовані національними орнаментами і покриті вельветовими полотнами. Їхня хода (супроводжуватися) національними танцюристами.

На цьому фестивалі (відбуватися) різні змагання між слонами та ігри. Найпопулярніші серед них — гра в поло на слонах і перетягування каната між людьми і слоном.

9. Спиши текст, розкривши дужки. Підкресли дієслова.

Корови в Індії (вважатися) священними тваринами. Чіпати і їсти їх не (дозволятися). Тому вони вільно (пересуватися) дорогами. Можуть лежати на проїжджій частині стільки, скільки їм (заманутися). Водіям (доводитися) чекати, поки корова сама піде геть, або об'їжджати її.

РОЗБИРАЙ ДІЄСЛОВО ЯК ЧАСТИНУ МОВИ

1. Прочитай текст. Придумай йому заголовок. Що нового ти дізнався / дізналася з тексту?

За індійським календарем рік ділиться на шість сезонів: весна, літо, мусони, осінь, передзим'я, зима.

Мусони — це змінні вітри. Вони змінюють свій напрямок два рази на рік. Узимку дмуть із суші на океан, а влітку навпаки — з океану на сушу. Дуже потужні ці вітри в Індії.

Літні мусони приносять багато тепла й рясні зливи. На берегах річки Інд утворюються величезні повені, які руйнують дороги, будинки, знищують посіви. Дмуть літні мусони в Індії з червня по вересень.

2. Випиши з тексту про мусони виділене речення. Підкресли в ньому дієслова. Познач над кожним його час. Підкреслене в тексті слово **розбери** усно за зразком.

Зразок розбору дієслова

1. Аналізоване слово (ділиться).
2. Питання, на яке відповідає слово (що робить?).
3. Початкова форма (що робити? ділитися).
4. Частина мови (дієслово).
5. Число (однина).
6. Час (теперішній).

3. Ґаджик дізнався про незвичайне озеро в Індії. Прочитай про нього. Спиши текст, вставивши орфограми. Підкресли дієслова.

В Індії є цікаве оз..ро Самбхар. Вісім місяців на рік воно солоне і чотири — прісне. Під час восьмимісячної посухи з цього оз..ра добувають

до 200 тисяч тонн кухо(н,нн)ої солі. А з червня по вер..сень ллють бе(з,с)перервні дощі, і тоді Самбхар опрісню(є,ї)ться.

За Володимиром Уткіним

4. Разом із сусідом / сусідкою по парті зробіть усно **розбір** виділених у тексті про озеро **дієслів** — хтось розбере одне слово, а хтось — інше. Скористайтеся зразком, поданим у завданні 2.

5. Родзинчиній бабусі подобаються індійські фільми. Прочитай, що Родзинка дізналася про них.

В Індії знімають найбільше у світі фільмів.

Найвідоміша індійська кіностудія називається Боллівуд. Тут створюють не тільки мюзикли з піснями і танцями, а й доволі цікаві бойовики, фантастику і навіть жахи.

За рік студія випускає тисячу різноманітних фільмів. Це у два з половиною рази більше, ніж у Голлівуді — американському центрі створення кіно.

6. Спиши виділене речення. Познач над кожним словом, яка це частина мови.

7. Чи любиш ти дивитися фільми? Які фільми тобі найбільше подобаються? Напиши про це текст (3–4 речення).

8. Спиши текст, вставивши пропущені орфограми. Підкресли дієслова, вжиті в **неозначеній формі**. Над іншими дієсловами познач їхній **час**.

В Індії у багат..ох магазинах і складах чатують незв..чайні сторожі — дресировані змії. Злодій ще (не)встигне зогледітись, як уже хтось в'є..я навколо його ніг. Злочинець тремтить від страху і мимоволі починає кр..чати, чим і в(е,и)казує себе.

За Олександром Ємченком

ДОСЛІДИ ПРИСЛІВНИК

СПОСТЕРІГАЙ ЗА ПРИСЛІВНИКАМИ

1. Постав питання до виділених слів і запиши словосполучення.

працюють (...?) **дружно**
повертає (...?) **вліво**
стоїть (...?) **попереду**
цвітуть (...?) **навесні**

Проведи дослідження!

1. З якою частиною мови пов'язані виділені слова?
2. На які питання вони відповідають?
3. Ці слова називають прислівниками.
4. Прочитай і запам'ятай правило про прислівники.

Частина мови, яка називає **ознаку дії** або пояснює **де, коли відбувається дія, куди вона спрямована** і відповідає на питання **як? де? куди? коли?** та ін., називається **прислівником**.

Наприклад: *голосно, ліворуч, назад, влітку*.

У мовленні прислівники найчастіше пов'язані з дієсловами.

2. Прочитай прислів'я. Поясни, як ти їх розумієш. Випиши прислівники з дієсловами, з якими вони пов'язані.

1. Чесне діло роби сміло.
2. Хто йде вперед, за тим і перемога.
3. Спочатку думай, а потім роби.
4. Хвали день увечері.
5. Удома і стіни гріють.
6. Гірко поробиш — солодко з'їси.

- 3.** Розгляньте у групі однокласників / однокласниць герб країни, у якій віртуально побувала Родзинка. Що зображено на цьому гербі? Чи здогадуєтеся, як називається ця країна?

- 4.** Прочитай повідомлення Родзинки, щоб перевірити, чи правильно ви думали. Спиши текст. Підкресли прислівники.

На австралійському гербі зображені кенгуру й ему. Адже тільки в Австралії вони вільно живуть у природі. І на відміну від більшості тварин рідко рухаються назад. Тому кенгуру й ему символічно демонструють прагнення Австралії розвиватися, тобто рухатися тільки вперед!

- 5.** Візьми інтерв'ю в однокласників / однокласниць. Розпитай, що вони знають про Австралію. Знайдіть цю країну на карті.

- 6.** Яку тварину ти запропонував би / запропонувала б зробити символом України? Чому? Напиши про це текст (3–4 речення).

7. Прочитай інформацію про Австралію. Що раніше тобі було невідомо? Постав питання до кожного абзацу тексту.

Австралія розташована на материку з такою самою назвою. Ця країна не має сухопутних кордонів. Її омивають Індійський і Тихий океани.

Слово Австралія має латинське походження й означає «невідома південна земля».

Австралію населяють вихідці з Європи. Корінних австралійців, які населяли континент до приходу європейців, залишилося всього три відсотки. Їх називають аборигенами або туземцями.

Різні групи аборигенів розмовляють 145 мовами. Але державна мова Австралії — англійська. Адже країна багато років перебувала у складі Англії.

8. Родзинка познайомилася з австралійськими школярами. Прочитай їхні імена. Визнач, яке з них належить хлопчикові, а яке — дівчинці, якщо відомо, що ім'я **хлопчика** має **три склади**. Побудуй звукові схеми цих слів.

9. Прочитай текст. Спиши **другий** абзац, вставивши пропущені орфограми. Підкресли прислівники.

Австралія розташована у південній півкулі. Літо тут триває з грудня по лютий, а зима — з червня по серпень.

Узимку в Австралії тепло. Морозів практично не буває. Будинки (не)обігріваю..я і погано утеплені.

Тому, коли температура опускається нижче 15 градусів тепла, у приміщеннях доволі прохолодно. Не дивно, що саме з Австралії пішла мода на взування уггі. Австралійці носять їх не на вулиці, а вдома.

РОЗРІЗНЯЙ ПРИСЛІВНИКИ І ПРИКМЕТНИКИ

1. Прочитай словосполучення.

гарний день
весела дівчина
яскраве сонце
тихі вечори

гарно малює
весело щебетав
яскраво світить
тихо розмовляли

Проведи дослідження!

1. На які питання відповідають виділені слова в першій колонці?
2. З якою частиною мови вони зв'язані? Що означають?
3. Яка це частина мови?
4. На яке питання відповідають виділені слова в другій колонці?
5. З якою частиною мови вони зв'язані? Що означають?
6. Яка це частина мови?
7. Зроби висновок, чим прислівники відрізняються від прикметників. Перевір себе за правилом.

Прислівники називають **ознаку дії**, відповідають на питання **як?** і пов'язані в мовленні з **дієсловами**. Наприклад: *дружно працюють*.

Прикметники називають **ознаку предмета**, відповідають на питання **який? яка? яке? які?** і пов'язані з **іменниками**. Наприклад: *дружний клас*.

2. Спиши з попереднього завдання сполучення прислівників з дієсловами. Із **двома** з них склади і запиши речення.

3. Прочитай текст. Випиши виділені **прикметники** в колонку. Утвори від них спільнокореневі **прислівники** і запиши в другу колонку.

Австралію називають країною «Навпаки». Адже коли в нас **сніжна** й **морозна** зима, там **спекотне** літо. А коли в нас **тепле** літо, там **прохолодна** зима, хоча майже немає морозів.

Сонце на небосхилі рухається проти годинникової стрілки: сходить з правого боку, а заходить з лівого.

Лебеді у нас білі, а в Австралії — чорні.

Автомобілі там рухаються по **лівій** стороні вулиць, а кермо в них розташоване у **правій** частині кабіни.

4. Спиши речення. Підкресли прислівники.

1. Родзинка цікаво розповідає про Австралію.

2. Родзинка цікаво розповість про подорож.

3. Родзинка цікаво розповіла про тварин, які водяться тільки в Австралії.

Проведи дослідження!

1. З яким словом пов'язаний прислівник у кожному реченні?
2. Чи змінюється дієслово в кожному реченні?
3. Чи змінюється пов'язаний з ним прислівник?
4. Зроби висновок про те, чи змінюються прислівники. Перевір себе за правилом.

Прислівники не змінюються, тому не мають закінчень. Схожі на закінчення частини основи прислівників є суфіксами: **весел^о**, **вниз^у**.

5. Розбери за будовою подані прислівники.

добре

зверху

рано

вночі

6. Разом з однокласниками / однокласницями розгляньте світлину. Пригадайте, що ви знаєте про цю тварину.

7. Щоб більше дізнатися про кенгуру, переглянь відео за QR-кодом, поданим у кінці підручника.

8. Напиши про кенгуру текст (3–4 речення).

9. Прочитай, яку інформацію про кенгуру знайшла Родзинка. Спиши **другий** абзац тексту, вставивши пропущені букви. Підкресли **прислівники**.

Колись давно на берег Австралії зійшли перші європейські мандрівники. Вони побачили дивну тварину і запитали в місцевого жителя, що це таке. Той відповів: «Кен гару». Його мовою це означає «Я не розумію». А європейці сприйняли відповідь як назву тварини.

Кенгуру — незвичайні тварини. Мордочка (в)них дуже схожа на заячу. Сильні задні лапи допомагають їм шви..ко бігати, далеко й в..соко стр..бати. А передні лапи, хоч і маленькі, але дуже сильні та з в..ликими кігтями. Це надійний захист під час бійок. На череві у цих тварин є сумка. (У)ній вони народжують і дбайливо вигодовують своїх малят.

З «Великої енциклопедії про все на світі»

ДОБИРАЙ ПРИСЛІВНИКИ — СИНОНІМИ Й АНТОНІМИ

1. Знайди серед поданих прислівників **антоніми** і запиши їх парами. З **однією** парою антонімів склади і запиши речення. Виділені прислівники розбери за будовою.

Ясно, весело, погано, вдень, праворуч, вгору, вночі, темно, добре, ліворуч, вниз, сумно.

2. Прочитай прислів'я. Знайди прислівники — антоніми. Запиши їх парами.

1. Восени багач, а навесні прохач.
2. Краще на годину раніше, ніж на хвилину пізніше.
3. М'яко стелить, та твердо спати.
4. Спочатку густо, а потім пусто.
5. Сказати легко, а зробити важко.

3. Щоб дізнатися правдиву інформацію про столицю Австралії, заміни подані в дужках прислівники **антонімами**. Спиши **третій** абзац виправленого тексту.

Столиця Австралії — місто Канберра — виникло (давно).

Два великі міста — Сідней і Мельбурн — (недовго) боролися за право бути столицею. Але австралійці вчинили (нерозумно). Вони (повільно) збудували нове місто, яке стало столицею.

(Колись) Канберра розвива..ться і розбудову..ться. Тут (погано) ж..вуть не тільки люди, а й тварини. У парках (небезпечно) гуляють к..нгуру, (тихо) кр..чать папуги какаду.

4. Розгляньте в класі світлини тварин, які живуть в Австралії. Чи знаєте, як вони називаються? За потреби можете скористатися довідкою. Що вам відомо про цих тварин?

Довідка: коала, качкодзьоб, ему, какаду.

5. Про яку з тварин, згаданих у попередньому завданні, ти хочеш розповісти? Напиши про неї текст (3–4 речення).

6. Прочитай ряди слів. Поясни, яке значення мають прислівники в кожному ряду — **близьке** чи **протилежне**?

Багато, безліч, чимало.
Даремно, марно, дарма.
Крадькома, нишком, потай.
Кругом, навкруги, навколо.
Хмарно, хмурно, похмуро.

7. Добери **синоніми** до поданих прислівників і запиши їх.

радісно

гарно

акуратно

чемно

мудро

гамірно

недалеко

незабаром

8. Добери до фразеологізмів **синонімічні** прислівники і запиши. Можеш скористатися довідкою.

як сніг на голову — ...

кури не клюють — ...

слово в слово — ...

в один момент — ...

як мокро горить — ...

Довідка: *багато, несподівано, швидко, повільно, точно.*

9. Прочитай речення. Запиши ті, у яких є прислівники — **антоніми**. Підкресли їх. До виділених прислівників добери **синоніми** і запиши їх.

1. Летить високо — сідає низько.

2. Співає голосно — мешкає близько.

3. Приїхав учора — прийшов сьогодні.

4. Піду туди — відпочину потім.

5. Походив **навколо** — опустився вниз.

6. Поїхав зранку — побував далеко.

7. Працює вдень — спить уночі.

8. Починав **весело** — закінчив сумно.

ПРАВИЛЬНО ЗАПISУЙ ПРИСЛІВНИКИ

1. Спиши прислівники і розбери їх за будовою.

вперед

щороку

зліва

навесні

невідомо

Проведи дослідження!

1. Назви префікси в записаних прислівниках.
2. Пригадай, як пишуться префікси — разом чи окремо зі словом.
3. Перевір себе за правилом.

Префікс — це частина слова. Його пишемо **разом** зі словом. Наприклад: надворі, влітку, зранку.
Прислівники **не вживаються** з прийменниками.

2. Відгадай загадки Родзинки. Спиши їх, розкривши дужки. Підкресли прислівники.

1. Формою круглий, (з)верху зелений, (у)середині червоний, (на)смак солодкий.

2. (В)зимку, (в)літку, (на)весні (у)зеленому вбранні.

3. (Що)ранку сходить, (у)день (по)небу ходить, а (в)вечері (за)обрій заходить.

4. Чотири вушка, два червця (що)ночі тулиш їх (до)лиця.

3. Прочитай цікавий факт про Австралію. Випиши прислівники. Познач у них префікси.

В Австралії вперше замінили паперові гроші на пластикові. Спочатку це були купюри по десять доларів. Згодом усі інші купюри австралійського долара також почали виготовляти з тонкого пластику.

4. Розгляньте у групі зображення купюр. Дайте відповіді на запитання Гаджика.

1. Яку інформацію містить кожна купюра?
2. Чим купюри відрізняються, а що в них подібне?
3. Чиї портрети зображають на купюрах? Чому?
4. Чи можна в наш час обійтися без купюр?
5. Поясніть, як розумієте вислови: «*розрахунок готівкою*» і «*безготівковий розрахунок*».

5. Прочитай інформацію Родзинки, щоб перевірити, чи правильно ви міркували.

Готівка — це гроші. Розрахуватися готівкою — означає заплатити за товар чи послуги грошима. Безготівковий розрахунок здійснюється шляхом перерахунку коштів без наявних грошей. Наприклад банківською картою.

6. Який розрахунок, на твою думку, зручніший — готівкою чи безготівковий? Напиши про це текст (3–4 речення).

7. Спиши текст, розкривши дужки і вставивши пропущені букви. Підкресли **прислівники**.

(У)літку Катруся і Юрчик пр..їхали (в)перше (до)бабусі (в)с..ло. (У)с..лі (в)здовж вул..ці будиночки маленькі — хатами називаю..я.

І (в)бабусі хата. (На)вколо хати росте садок, а (в)садку яблуні, груші, вишні. (У)с..лі (по)всюди (без)ліч зат..шних куточків.

За Іваном Сенченком

УТВОРЮЙ ПРИСЛІВНИКИ

1. Допоможи Щебетунчикові утворити прислівники з префіксом **в-** від поданих слів. Запиши їх і познач префікси.

дім

середина

ніч

далина

лівий

2. Познайся із сусідом / сусідкою по парті: хто більше добре прислівників, які відповідають на питання **коли?** і починаються на **що-**. Запиши свої прислівники.

3. Допоможи Читалочці утворити прислівники з префіксом **на-** від поданих слів. Із **двома** з утворених слів склади і запиши речення.

Пам'ять, двір, зустріч, весна, довгий.

4. Допоможи Родзинці утворити прислівники з префіксом **з-** або **с-** від поданих слів. Запиши їх і познач префікс. Поясни, коли вживаємо префікс **с-**, а коли — **з-**.

бік

ранок

край

правий

верх

перед

5. Утвори і запиши прислівники від поданих прикметників. Розбери утворені слова за будовою.

красивий — ...

чемний — ...

правий — ...

смішний — ...

боязкий — ...

нижній — ...

6. Прочитай повідомлення Родзинки. Добери заголовок до цього тексту.

В Австралії є **незвичайна швидка** допомога. Це служба «Літаючий лікар». Вона надає **термінову**

невідкладну допомогу жителям віддалених сільських регіонів. Ця спеціальна служба часто рятує життя людям, які не мають можливості дістатися до лікарні.

7. Утвори прислівники від слів, виділених у попередньому завданні, і запиши їх. Поясни, за допомогою якої частини слова вони утворились. Познач цю частину. Із **двома** з утворених прислівників склади і запиши речення.

8. Родзинці цікаво, що тебе найбільше захопило або здивувало під час віртуальної подорожі Австралією. Напиши про це текст (3–4 речення).

9. Гаджик хоче перевірити, що ти знаєш про прислівники. Дай відповіді на його запитання.

1. На які питання відповідають прислівники?
2. Що вони називають?
3. З якою частиною мови найчастіше пов'язані в мовленні?
4. Чи мають прислівники закінчення? Чому?

10. Утвори прислівники від поданих слів і запиши їх. Познач у них префікси. Із **трьома** з утворених слів склади і запиши речення.

День, зима, весна, рік, відомий, низ, вечір, перед, початок.

БУДУЙ РЕЧЕННЯ

ПРИГАДАЙ ЗНАННЯ ПРО РЕЧЕННЯ

1. Прочитай повідомлення Щебетунчика. Яких помилок він припустився?

я віртуально побував у країні, де є Сахара чи знаєш ти, що таке Сахара це найбільша у світі пустеля вона розташована в Африці найвища температура тут досягає плюс 50 градусів а вночі може опускатися до нуля градусів дощів у Сахарі майже не буває

2. Допоможи Щебетунчикові пригадати знання про речення. Для цього доповни правило.

Речення **виражає** закінчену

Перше слово в реченні пишемо

У **кінці** речення ставимо

За **метою висловлювання** речення бувають

За **інтонацією** речення бувають

3. Спиши текст про Сахару, виправивши помилки Щебетунчика.

4. Щоб більше дізнатися про Сахару, переглянь відео за QR-кодом, поданим у кінці підручника.

5. Дізнайся назву країни, у якій побував Щебетунчик. Для цього випиши виділені в тексті про Сахару букви і прочитай їх **справа наліво**. Запиши назву країни і побудуй **звукову схему** цього слова.

6. Візьми інтерв'ю в однокласників / однокласниць. Розпитай, що вони знають про Єгипет. Знайдіть цю країну на карті.

7. Прочитай розповідь Щебетунчика про Єгипет. Що нового ти з неї дізнався / дізналася?

Єгипет — давня країна, що існує близько шести тисяч років. Дев'яносто п'ять відсотків території Єгипту займають пустелі. Там височіють єгипетські піраміди — гробниці фараонів.

Столицею Єгипту є місто Каїр. Офіційна мова — арабська.

Через усю країну протікає єдина річка — Ніл. Тут водиться багато крокодилів. Сюди на зимівлю прилітають наші лелеки, чаплі, дикі гуси, качки.

У Єгипті живуть одногорбі верблюди. Це не тільки транспорт, м'ясо і молоко для єгиптян, а ще й вода. Адже верблюди знаходять у пустелі водні джерела.

8. Склади і запиши зі словом *Єгипет* **три** речення: питальне неокличне, розповідне окличне і спонукальне неокличне.

9. Щебетунчик познайомився з єгипетськими дітьми. Прочитай їхні імена. Чи доводилося тобі чути їх раніше?

10. Прочитай, як звучать у Єгипті ввічливі слова. Поясни, які види речень є серед цих висловів.

Мáрхаба! — Вітаю!
 Кіф аль-хáль? — Як справи?
 Ана бі хáір! — У мене все добре!
 Ма ассальямá. — До побачення.
 Мін фадлак. — Будь ласка.
 Шукран. — Дякую.

- 11.** Розгляньте у групі світлини тварин. Як ви думаєте, яка з них була священною у Стародавньому Єгипті?

- 12.** Прочитай текст, щоб перевірити, чи правильно ви думали.

Кішка була священною твариною у стародавніх єгиптян. Вона — символ сонячного тепла, радості, берегиня домашнього затишку. Зображення кішки використовувалися для захисту житла від злих духів.

Кішку вважали рівноправним членом сім'ї. Якщо в помешканні траплялася пожежа, то першою рятували кішку.

І сьогодні єгиптяни люблять і захищають цю тварину.

- 13.** Як ти ставишся до тварин? Чи є тварини у твоєму домі? Напиши про це текст (3–4 речення).

- 14.** Прочитай текст. Чи здогадуєшся, про кого в ньому йдеться? Запиши текст, вставивши пропущені слова і розділові знаки.

у Стародавньому Єгипті ... приручали водночас із конем кінь став трудівником і воїном, а ... — маленьким божком єгиптяни тримали ... у своїх храмах, годували їх, уважно стежили за їхньою поведінкою а потім пояснювали цю поведінку як своєрідне пророкування людської долі

Алла Коваль

РОЗПІЗНАВАЙ І БУДУЙ РЕЧЕННЯ РІЗНИХ ВИДІВ

1. Прочитайте із сусідом / сусідкою по парті діалог. Чи не траплялися з вами подібні історії? Поясніть, чому в реченнях стоять коми. Перевірте себе за правилом.
- Данилку, прочитай складені вдома речення.
 - Ірино Петрівно, чи будете мене сварити за невиконане домашнє завдання?
 - А чому ж ти його не виконав?
 - Забув, Ірино Петрівно.
 - Погано, Даниле, що в тебе така коротка пам'ять.

Слово або сполучення слів, яке називає того, до кого звертається мовець, є **звертанням**.

На письмі **звертання** виділяють **комами** або **знаком оклику**.

2. Прочитай текст. Знайди **питальне** речення і **відповідь** на нього. Перебудуй кожне з них так, щоб у ньому було **звертання**, і запиши їх.

Чи знаєш ти, хто винайшов папір і чорнило для письма? Це були єгиптяни. Писали вони ієрогліфами. При дворі фараона, у храмах були школи писарів. Там школярі заучували ієрогліфи, читали тексти і виконували письмові вправи. Тексти для письма здебільшого були повчальні. Одне з найвідоміших повчань звучить так: *«Зверни ж серце твоє до книжок, немає нічого вищого за книжку»*.

3. Прочитай повідомлення Щебетунчика. Постав **три** запитання за його змістом і запиши їх.

Тобі, звісно, відомо, що у році 365 днів, а доба складається з 24 годин. А першими використовувати таку систему літочислення додумалися єгиптяни.

4. Який день календаря для тебе найважливіший або найбільш очікуваний? Чому? Напиши про це текст (3–4 речення).

5. Прочитай інформацію про винаходи єгиптян. Перебудуй виділені речення на **спонукальні** і запиши їх.

Щодня ти користуєшся гребінцем. Чистиш зуби зубною щіткою і пастою. Ножицями обрізаєш нігті. Замикаєш ключем двері. Дорослі користуються косметикою.

А чи відомо тобі, хто винайшов усі ці звичні для нас речі? Це були єгиптяни.

6. Прочитай текст. Постав **запитання** до кожного абзацу і запиши їх. Розбери за **будовою** виділені слова.

Першу ручку винайшли у Стародавньому Єгипті. У мідному стержні містилася **тоненька** тростинка, наповнена темною рідиною. Рідина текла вниз по тростинці до її **загостреного** кінця і залишала темний слід. Згодом почали писати розщепленим гусячим пером. Потім його замінили на сталеве.

У сучасної кулькової ручки немає пера. Воно замінене кулькою — маленькою і дуже міцною. Вона міститься в кінчику стержня. Кулька весь час змащується пастою і, ковзаючи по паперу, залишає слід. Але, хоч би як змінювалася **ручка**, вона завжди залишалася ручкою — тим, що ми тримаємо в руці.

З етимологічного словника

ВИЗНАЧАЙ ГОЛОВНІ І ДРУГОРЯДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ

1. Допоможіть Щебетунчикові визначити **головні члени** в поданих реченнях. Пригадайте, що таке **підмет** і **присудок**. Перевірте себе за таблицею.

У пустелях Єгипту живуть бедуїни. Назва цього народу перекладається як жителі пустелі.

2. Спиши речення з попереднього завдання. Підкресли в них **підмет** однією лінією, а **присудок** — двома.

3. Прочитайте текст. Знайдіть **три** речення, які мають будову, подану на схемі. Випишіть їх і позначте **головні члени**.

... ..

Ніл єгиптяни вважають джерелом життя в безводній пустелі. Ця велика річка оживила пустелю. У Єгипті рідко бувають опади. А над Нілом часто йдуть дощі. Навіть улітку в Сахарі річка не пересихає.

На берегах Нілу живуть єгиптяни. Селяни на цих землях розводять верблюдів, овець, коней. Збирають по три врожаї на рік.

В долині Нілу розташовані найбільші міста Єгипту — Олександрія, Луксор, столиця Каїр.

4. Прочитай повідомлення Щебетунчика. Випиши виділені речення. Познач у кожному спочатку **головні члени**, а потім — **другорядні**.

Узбережжя Єгипту омивають води Червоного моря. Воно вважається найсолонішим морем у світі. Вода в Червоному морі кришталево чиста. Адже в нього не впадає жодна річка і не забруднює його мулом.

Багатство підводного світу Червоного моря вражає. Різнобарвні корали, морські їжаки, всіляких форм і кольорів риби захоплюють. **Драйвери з усього світу приїждять сюди. Вони милуються неповторною красою морського дна.**

5. Разом з однокласниками / однокласницями розгляньте світліну. Чи знаєте, що на ній зображено?

6. Прочитайте текст, щоб перевірити свої здогади.

Поблизу столиці Єгипту — Каїра — височіє піраміда Хеопса. Її назва походить від імені похованого в ній фараона. Ця піраміда вважається найбільшою кам'яною спорудою у світі. Вона складається з великих кам'яних брил, які лежать нічим не скріплені.

Науковці припускають, що на будівництво піраміди Хеопса пішло 2 300 000 кам'яних брил. Кожна з них важить близько двох з половиною тонн. Будувало цю піраміду більш як 100 000 людей понад 20 років.

7. Прочитай, які екскурсії по Єгипту пропонують у туристичній агенції. Уяви, що ти маєш можливість вибрати одну з них. Напиши текст про свій вибір (3–4 речення).

1. Подорож на теплоході по Нілу.
2. Відвідування єгипетської піраміди.
3. Занурення в Червоне море і милування коралами.

8. Спиши цікаві факти про Єгипет, вставивши пропущені букви. Познач у реченнях **головні** і **другорядні** члени.

- Голубіну пошту пр..думали єг..птяни. Вони перші використали птахів для надсилання л..стів.
- Ніл посідає друге місце у світі за в..личиною. Він протікає через десять афр..канських країн.
- Перші подушки з..явилися в Єгипті. Їх єг..птяни наповнювали дрібними камінцями.

ВСТАНОВЛЮЙ ЗВ'ЯЗОК СЛІВ У РЕЧЕННІ

1. Прочитай слова, пов'язані з країною, якою віртуально подорожувала Читалочка. Склади назву цієї країни з виділених букв. Знайди цю країну на карті.

пустеля

кактуси

солончаки

фініки

оазиси

2. Прочитай повідомлення Читалочки про Туніс. Про що ти дізнаєшся вперше?

Найменша країна Північної Африки — Туніс. Її столиця має таку саму назву.

Природа Тунісу дивує різноманітністю. **На півдні простягається безкрая пустеля.** Тут є соляні озера. **Зрідка трапляються зелені оазиси.** **На півночі країни височіють гори.** На сході розкинулося лагідне узбережжя Середземного моря.

3. Випиши з тексту про Туніс виділені речення. Підкресли головні члени.

4. Допоможи Гаджикові дати відповіді на подані запитання. Перевір себе за правилом.

1. Що становить основу речення?

2. Чи можна основу речення назвати словосполученням?

Підмет і присудок становлять граматичну основу речення.

Інші **пов'язані між собою слова** утворюють **словосполучення**. Наприклад: *цікава подорож, читаю книжку*.

5. Прочитай інформацію. Поясни, чим метро Тунісу відрізняється від київського. Спиши речення. Підкресли їхні **граматичні основи**. Утвори словосполучення зі слів поданих речень і запиши за зразком.

Зразок: *країна (яка?) найменша.*

У Тунісі працює легке метро. Так називається наземний рейковий транспорт.

6. Що ти знаєш про метро? Чи доводилося тобі їздити в метро? Напиши про це текст (3–4 речення).

7. Читалочка познайомилася з туніськими школярами. Прочитай їхні імена. Визнач, яке з них належить хлопчикові, а яке — **дівчинці**, якщо відомо, що ім'я дівчинки починається і закінчується на **ту саму букву**.

8. Запиши імена туніських школярів, поділяючи їх на склади для переносу.

9. Офіційна мова в Тунісі така сама, як у Єгипті. Пригадай, яка це мова. Знайди і прочитай на с. 74, як звучать цією мовою подані ввічливі вислови.

Вітаю!

Будь ласка!

До побачення.

10. Склади речення про свою рідну мову за поданою схемою і запиши його. Утвори зі слів цього речення **словосполучення**, поставивши питання від головного слова до залежного.

Хто? ↔ що роблю? → чим?
 ↓
якою?

11. Спиши текст. Підкресли в реченнях **граматичні основи**. Утвори **словосполучення** зі слів виділеного речення і запиши їх.

Соляні озера в пустелі називаються солончаками. Вода в них з'являється під час зимових дощів. А влітку вони висихають.

Із солі й піску на озерах утворюються кристали. Кристали у формі бутона називаються трояндами пустелі.

СПОСТЕРІГАЙ ЗА ОДНОРІДНИМИ ЧЛЕНАМИ РЕЧЕННЯ

1. Спиши речення. Познач головні і другорядні члени.

1. З вирію повертаються птахи.

2. З вирію повертаються лелеки, журавлі, ластівки.

Проведи дослідження!

1. У якому реченні є слова, що перелічуються?

2. На яке питання вони відповідають?

3. З яким словом пов'язані?

4. Якими членами речення є ці слова?

5. Зроби висновок, скільки підметів у цьому реченні.

6. Прочитай і запам'ятай правило про такі члени речення.

Члени речення, які **відносяться до того самого слова** і відповідають **на те саме питання**, називаються **однорідними членами** речення. Однорідними можуть бути підмети, присудки і другорядні члени.

Якщо однорідні члени речення вимовляються з перелічувальною інтонацією, то на письмі між ними ставимо **кому**. Наприклад: *У садах, лісах, парках весело щебечуть пташки.*

2. Прочитай повідомлення. Випиши речення з **однорідними** членами. Познач головні і другорядні члени.

На приморських рівнинах Середземного моря жителі Тунісу займаються сільським господарством. На полях селяни вирощують пшеницю, ячмінь, цукрові буряки. У садах ростуть оливки, цитрусові, фініки, виноград.

Багатьом оливковим деревам до 2000 років. Найстарішому з них — 2400. Цілющі плоди цього дерева збирають тільки для центральної аптеки країни.

3. Розгляньте фотоколаж рослин, які поширені в Тунісі. Розкажіть, що ви знаєте про них.

4. Пригадай, які рослини є в українських лісах, садах, на полях. Напиши про це текст (3–4 речення). Використай речення з однорідними членами.

5. Прочитай текст. Знайди речення з однорідними членами. Випиши за зразком однорідні члени разом зі словом, з яким вони пов'язані.

Зразок: *Діти (що робили?) купалися, засмагали, розважалися.*

У Тунісі росте кактус опунція. Його плоди смачні, корисні. Смак стиглих плодів залежить від сорту. Він буває схожий на полуницю, кавун, диню, інжир, банани, ківі, цитрусові. Плоди опунції їдять сирими, вареними, смаженими. З них готують джеми, варення.

6. Прочитай текст. Випиши речення з однорідними членами. Познач їх. Розбери за **будовою** виділені слова.

У Тунісі ростуть високі, могутні пальми. Усі вони — фінікові. Саме туніські фініки вважаються найкращими, **найсмачнішими** у світі. Ці плоди дуже корисні. Вони нормалізують роботу серця, нирок, печінки.

З листя фінікової пальми тунісці плетуть кошики, меблі, килими. Гіллям покривають дахи **будинків**.

СКЛАДАЙ РЕЧЕННЯ З ОДНОРІДНИМИ ЧЛЕНАМИ

1. Спиши прислів'я. Поясни їх значення. Познач **однорідні члени** в реченнях.

1. Навчання і труд поряд ідуть.
2. Мудрим ніхто не вродився, а навчився.
3. Навчання — праця нелегка, але потрібна.

Проведи дослідження!

1. Що стоїть між однорідними членами в кожному реченні?
2. Перед якими словами стоїть кома?
3. Зроби висновок, як можуть поєднуватися однорідні члени речення. Перевір себе за правилом.

Однорідні члени речення можуть поєднуватися за допомогою слів **і (й), а, але** та ін. Ці слова — **сполучники**.

Між двома однорідними членами перед сполучником **і (й)** кому не ставимо. Перед сполучниками **а, але** кому ставимо **завжди**.

2. Доповни речення однорідними членами і запиши їх. Познач однорідні члени. Поясни, як вони поєднані в кожному реченні.

1. Зимою сонце світить, але не ...
2. Весна птахів не проводить, а ...
3. У зоопарку діти побачили ...

3. Спиши речення, додавши пропущені сполучники і, де потрібно, коми.

1. Не перо пише ... розум. 2. Біда помучить ... научить. 3. Справжній друг завжди допоможе ... виручить.

4. Розглянь світлини і прочитай текст про країну, якою віртуально подорожувала Родзинка. Чи знаєш, як вона називається? Випиши речення з **однорідними членами** і познач їх. Поясни, як поєднані однорідні члени.

Це велика і багата **к**раїна. За площею вона займа**є** друге місце у світі. Її територію омивають Тихий, Атла**н**тичний і Північний Льодовитий оке**а**ни. У південних провінціях клімат теплий, лагідний. На півночі країни приро**д**а сувора, але краса**в**а. Ця країна — батьківщина хокею.

5. Перевір, чи правильно ти назвав / назвала країну, якою подорожувала Родзинка. Для цього утвори слово з виділених у тексті букв. Знайди цю країну на карті.

6. Родзинка познайомилася з канадськими школярами. Прочитай і запиши їхні імена. Побудуй звукові схеми цих слів.

7. Родзинка дізналася, що в Канаді дві офіційні мови. Прочитай, як звучать слова ввічливості цими мовами. Чи здогадуєшся, які це мови?

Бонжу́р. Мерсі́. Оревуа́р.

Хело́у. Сénk'ю. Гудба́й.

8. Прочитай інформацію Ендрю про його улюблений вид спорту. Зачитай речення, у яких є **однорідні члени**. Поясни, як вони пов'язані.

Хокей із шайбою виник у Канаді. Тутешній клімат і природа створили прекрасні умови для цієї гри. Адже в Канаді багато річок, озер, які замерзають узимку. А зими тут довгі й холодні.

Спочатку в хокей грали не шайбою, а важким м'ячем. А чисельність команд з кожної сторони могла налічувати 50 гравців і навіть більше. Згодом сформулювали правила для хокею. І запропонували гумову шайбу для гри.

9. Напиши текст про своє ставлення до хокею або іншого виду спорту, який тобі подобається (3–4 речення).

10. Спиши текст, вставивши пропущені орфограми. Знайди речення з **однорідними членами**. Познач їх.

Одного літн..ого дня Ярик із друзями й батьками поїхав до лісового оз..ра. Воно було гарнюще, але засмічене. Діти шв..денько поприбирали і почали розважатися. Зненацька неподалік вони почули жахливий рик і стогін. Друзі пішли туди і побачили страшне страхо-висько ...

За Ларисою Ніцой

БУДУЙ РЕЧЕННЯ І ЇХНІ СХЕМИ

1. Прочитай текст. Що з нього тобі вже було відомо? Спиши виділені речення. Підкресли в кожному **граматичну основу**.

У Канаді є місто Оттава. **Звідти часто приходять подарунки від моєї двоюрідної бабусі. Вона вже багато років там мешкає...** Я чув, що в Канаді живе дуже багато українців.

За Тетяною Стус

2. Склади і запиши **спонукальне** речення з поданих слів. Поясни, які розділові знаки поставиш у ньому.

Оттава, розказати, Джесіка, про, нам.

3. Прочитай повідомлення Джесіки про міста Канади. Чи доводилось тобі раніше чути їхні назви?

Більшість канадців проживає у великих містах. Найвідоміші з них — Торонто, Монреаль, Ванкувер, Оттава, Квебек. Найбільше місто Канади називається Торонто. Його населення складає понад п'ять мільйонів осіб. Місто має найбільшу у світі кількість університетів.

Столицею Канади є Оттава. Тут розташований уряд держави.

4. Спиши **перше** речення з тексту про міста Канади. Познач його **граматичну основу**. Утвори **слово-сполучення** зі слів цього речення і запиши їх.

5. Які міста України ти знаєш? У якому з них бував / була або мрієш побувати? Напиши про це текст (3–4 речення).

6. Прочитай текст. Поясни, як розумієш виділений вислів. Випиши з **першого** абзацу речення з **однорідними членами**. Побудуй схему **першого** з виписаних речень.

У Канаді живе багато переселенців з України. Вони **не забувають про своє коріння**. У недільних школах діти українців вивчають українську мову, пісні, колядки. Багато українців дотримуються національних звичаїв. Відзначають українські свята. Проводять українські фестивалі. Навіть спорудили пам'ятники українській ковбасі, писанці і варенику.

Чимало українців стали відомими людьми Канади. Серед них є губернатори, міністри, депутати, вчені, мільйонери, зірки спорту і культури.

7. Разом з однокласниками / однокласницями розгляньте світлини незвичних пам'ятників. Визначте, які з них знаходяться в Канаді, а які — в Україні. Який пам'ятник зацікавив тебе найбільше?

8. Чи відомо тобі щось про конкурс Петра Яцика? Прочитай повідомлення Родзинки про нього. Поясни, як розумієш виділене слово. Чи хотілося б тобі взяти участь у цьому конкурсі?

Відомий канадський бізнесмен і **меценат** українського походження Петро Яцик дуже вболівав за українську мову. Він запропонував провести в Україні мовний конкурс серед молоді і знайшов кошти для нього.

Перший міжнародний конкурс знавців української мови відбувся в 2000 році. Згодом йому було присвоєно ім'я Петра Яцика. З того часу щороку українські школярі з третього по одинадцятий клас беруть участь у цьому конкурсі. Переможці одержують нагороди.

8. За змістом тексту про конкурс Петра Яцика склади і запиши **розповідне**, **питальне** і **спонукальне** речення. У **розповідному** реченні познач граматичну основу. Побудуй схему цього речення.

ЗАСТОСОВУЙ ЗНАННЯ ПРО РЕЧЕННЯ

1. Прочитай повідомлення Родзинки. Випиши речення з **однорідними членами**. Побудуй його схему.

Через суворий клімат більша частина території Канади залишається незаселеною. Там панує рослинний і тваринний світ. У Канаді багато природних заповідників. У них чудово відчувається безліч різноманітних тварин.

2. Розгляньте у групі світлину. Чи впізнаєте ви цю тварину? Прочитайте текст про неї. Що нового дізналися з нього?

Тваринним символом Канади вважається бобер. Бобрів тут живе більш як п'ятнадцять мільйонів. Це великі водні гризуни з водонепроникним хутром.

Бобри справжні архітектори. Житло своє облаштовують біля самої води. Воно буває двох видів. Якщо берег високий, бобри риють собі довгі нори. Коли ж берег низький, тваринки будують спеціальні хатки. За формою хатка нагадує копицю сіна. Вихід як із нори, так і з хатки неодмінно ховається під водою. Якщо річка мілішає, бобри роблять греблі, щоб знову підняти рівень води, яка б закривала вхід до їхнього житла.

*Із блогу Національної бібліотеки
України для дітей*

3. Спиши **перше** речення з тексту про бобрів. Познач його **граматичну основу**. Утвори **словосполучення** зі слів цього речення і запиши їх.

4. Знайди в тексті про бобрів речення з числівником. Побудуй і запиши за його змістом **питальне** речення.

5. Прочитай текст. Придумай заголовок. Випиши виділені речення. Познач у них **граматичні основи**. Визнач, яке з них відповідає поданій схемі.

... ————— ... =====

Біля містечка Черчилл водяться білі ведмеді. Нерідко вони сміливо заходять у місто. Для їх відлову і вивезення за межі міста створена спеціальна служба.

Мешканці міста ставляться до цих тварин з любов'ю, але з осторогою. На порозі багатьох будинків лежать незвичайні килимки. Це шматок фанери, куди вбиті цвяхи. Фанеру кладуть так, щоб цвяхи були догори вістрям. Це відлякує тварин.

6. Прочитай текст. Чи знав / знала ти про цих тварин? Випиши речення з **однорідними членами**. Поясни, як вони поєднані.

До холодного клімату Канади добре пристосувалися вівцебики. Це присадкуваті, волохаті тварини завбільшки з поні.

Гуртом вівцебики мужньо обороняються від ворогів. Вони не тікають, а стають у коло рогами до нападників. Хижакам не перемогти такої фортеці.

7. Який із текстів про тварин Канади зацікавив тебе найбільше? Чому? Напиши про це текст (3–4 речення).

8. Прочитай текст. Спиши **перший** абзац, розкривши дужки. Утвори **словосполучення** зі слів виділеного речення і запиши їх.

У Канаді є знаменитий Ніагарський водоспа(д,т). Він ро(з,с)ташований на річці Ніагара. Його в(е,и)сота нев(е,и)лика. Зате ш(е,и)рина аж 790 метрів. Кожну с(е,и)кунду з в(е,и)соти 57 метрів спадає 3160 тонн води.

Під час сильних морозів водоспад інколи замерзає. Таке за період спостереження траплялося тричі: у 1848, 1912 і 2014 роках.

9. Щоб більше дізнатися про Ніагарський водоспад, переглянь відео за QR-кодом, поданим у кінці підручника.

ЗАСТОСОВУЙ ЗНАННЯ ПРО ТЕКСТ

ПРИГАДАЙ БУДОВУ ТЕКСТУ

1. Прочитай текст. Чи знаєш, що означає виділене сполучення букв? Перевір свою думку за довідкою. Поясни, чи правильно побудований цей текст.

Тепер це свято урочисто відзначають кожної другої неділі травня.

На її клопотання 1914 року в США встановили свято День матері. Невдовзі його узаконило чимало країн.

У цього свята давня й цікава історія. Пов'язана вона з долею американки Анни Джервіс, яка рано втратила матір.

Довідка: США — скорочена назва країни Сполучені Штати Америки.

2. Разом з однокласниками / однокласницями пригадайте, що ви знаєте про текст. Перевірте себе за правилом.

Текст — це група речень, що **виражає закінчену думку**.

Текст має таку **будову**: зачин, основна частина, кінцівка.

3. Спиши текст про День матері, розташувавши його частини у правильній послідовності.

4. Візьми інтерв'ю в однокласників / однокласниць. Розпитай, що вони знають про святкування Дня матері в Україні.

5. Чи святкують День матері у твоїй родині? Як ти ставишся до цього свята? Напиши про це текст (3–4 речення).

6. Гаджик віртуально подорожував країною, у якій започатковано свято День матері. Розкажи, що тобі відомо про цю країну. Знайди її на карті.

7. Прочитай повідомлення Гаджика про Америку. Знайди в ньому зачин, основну частину і кінцівку. Спиши **основну частину**. Підкресли **власні** назви.

На материку Північна Америка розташована країна Сполучені Штати Америки. Таку назву вона дістала тому, що об'єднує п'ятдесят штатів.

За розмірами території США посідають четверте місце у світі. Столицею країни є місто Вашингтон. Воно назване на честь першого пр..з..дента — Джорджа Вашингтона. Тут розміщена резиденція пр..з..дента США — Білий дім.

Сполучені Штати Америки — одна з наймогутніших і найрозвинутіших країн у світі.

8. Прочитай імена американських друзів Гаджика. Запиши їх, поділяючи на склади для переносу.

9. В Америці більшість населення розмовляє англійською мовою. Разом з однокласниками / однокласницями пригадайте, як звучать цією мовою подані слова ввічливості.

Привіт!

Дякую.

Будь ласка.

До побачення.

10. Склади з поданих частин текст про ще одне свято. Для цього визнач, яка частина може бути **зачином**, яка — **основною частиною**, а яка — **кінцівкою**.

В Україні його почали відзначати з 2017 року. Цей день святкують у третю н..ділю вер..сня. Люди проводять його разом із сім'..ю і друзями, відвідують цікаві заходи. Програма свята насичена конкурсами, спортивними змаганнями, розвагами, флешмобами, концертами.

Одне з найпопулярніших в Америці свят — День подяки.

Мета цього свята — нагадати людям, що вони повинні цінувати те, що мають. І дякувати за це бл..зьким, рідним, пр..роді, Богові.

11. Чи знав / знала ти раніше про це свято? Розкажи, кому ти хотів би / хотіла б висловити подяку. За що саме?

12. Спиши текст про День подяки, розташувавши його частини у правильній послідовності. Встав пропущені орфограми.

ВИЗНАЧАЙ ТЕМУ І МЕТУ ТЕКСТУ

1. Прочитай текст. Про що ти дізнаєшся вперше?

Корінне населення Америки — індіанці. Таку назву їм дав іспанський мореплавець Христофор Колумб.

Це він у пошуках морського шляху до Індії відкрив новий материк. Проте не знав цього. Тож вважав, що відкрита ним земля є Індією. А місцеве населення — індіанцями.

2. Допоможи Гаджикові визначити **тему** і **мету** тексту з попереднього завдання. Скористайся правилом.

У кожному тексті **про щось повідомляється**. Це його **тема**.

Кожний текст **для чогось створений**. Це його **мета**.

3. Прочитай заголовки до тексту про індіанців. Поясни, який із них виражає **тему** тексту, а який — **мету**.

Корінне населення
Америци

Як виникла назва
«індіанці»

4. Запиши заголовок, який тобі більше подобається (або придумай свій), і текст про індіанців. Підкресли **прикметники** хвилястою лінією.

5. Прочитай текст. Визнач його **тему** і **мету**. Добери заголовок. Поясни, що він виражає — тему чи мету тексту.

Христофор Колумб перший перетнув Атлантичний океан і досяг берегів нової землі. Його

вважають відкривачем Америки. Хоча сам мореплавець був переконаний, що відкрив шлях до Індії.

Континент Америка дістав свою назву від імені італійського мореплавця Америкго Веспуччі. Він здійснив експедицію до берегів цього континенту пізніше за Колумба. Але був упевнений, що це новий континент, і переконував у цьому інших.

6. Як ти вважаєш, чи справедливо Америку назвали на честь Америкго Веспуччі? Як би ти назвав / назвала цей континент? Напиши про це текст (3–4 речення).

7. Прочитай текст. Визнач його **тему** і **мету**. Спиши **перший** абзац тексту. Підкресли **іменники**. Познач їхній **відмінок**.

РОСЛИНА-ВЕЛЕТЕНЬ

У Сполучених Штатах Америки росте найвище дер..во на З..млі — секвоя. В..сота його сягає 110 метрів. Ж..вуть секвої понад 3000 років.

На пеньку спиляного дерева може поміститися 16 танцювальних пар і оркестр. Щоб перевезти спилянну секвою, потрібно 30 залізничних платформ. Якщо дерево падає і перегороджує дорогу, то його не прибирають. У ньому роблять тунель, яким їздять автомобілі.

8. Прочитай текст і добери заголовок. Запиши заголовок і текст, розкривши дужки. Числа записуй словами.

В (У,у)країні на (З,з)акарпатті колись росли гігантські секвої. Їх зрізали. А на тому місці висадили нові саджанці цих д(е,и)рев. Зараз це в(е,и)ликі секвої, але тільки в д(е,и)тячому віці. Їхня в(е,и)сота становить бли(з,с)ько 50 метрів. А діаметр стовбура — до 130 сантиметрів.

СПОСТЕРІГАЙ ЗА ЗАСОБАМИ ЗВ'ЯЗКУ РЕЧЕНЬ У ТЕКСТІ

1. Прочитай текст. Який недолік у ньому помітив / помітила? Пригадай, як можна його виправити. Перевір себе за правилом.

Символом Америки є Статуя Свободи. Статуя розташована на острові у порту Нью-Йорка. Статую виготовили у Франції і подарували США на 100-річчя незалежності в 1876 році.

Висота статуї становить 93 метри. На голові статуї розташований оглядовий майданчик. Щоб піднятися на майданчик, треба подолати 548 сходинок.

Щоб **не повторювати** те саме слово в сусідніх реченнях тексту, його треба замінити **близьким за значенням** словом або займенниками **він, вона, його, їх** та ін.

2. Спиши текст про статую, виправивши недолік. Підкресли слова, які допомогли уникнути повторів.

3. Розглянь світлини двох статуй. Визнач, яка з них є Статуєю Свободи. Розкажи, що знаєш про іншу статую. Можеш скористатися довідкою.

Довідка: *Київ; майдан Незалежності; колону увінчує; статуя українки; національне вбрання; гілка калини; символ України.*

4. Прочитай заголовок тексту. Чи знайоме тобі це слово? Що воно означає? Прочитай текст, щоб перевірити, чи правильно ти думаєш. Поясни, замість яких слів використано виділені слова. З якою метою їх використали?

ГОЛЛІВУД

На Голлівудських пагорбах у штаті Каліфорнія 15-метровими буквами написано HOLLYWOOD. Це центр американського кінематографа. Тут також проходить церемонія вручення премії «Оскар» — найвищої нагороди в кіно.

У Голлівуді є відома в усьому світі Алея Слави. Вона розташована на Голлівудському бульварі. На ньому викладено понад 2 600 п'ятикутних зірок з іменами знаменитостей кіно.

На площі Голлівуду розташовані плити з відбитками долонь і ступнів артистів, режисерів, першого астронавта, який ступив на Місяць. Є тут і відбитки лап вівчарки Рекса, який зіграв у серіалі «Комісар Рекс».

5. Добери заголовок до кожного абзацу тексту про Голлівуд. Спиши той абзац, який тобі найбільше сподобався, разом із дібраним заголовком. Підкресли **власні** назви.

6. Прочитай текст. Придумай заголовок. Постав **запитання** за змістом тексту сусідові / сусідці по парті.

У нашому дворі всі мріяли про кіно. Ми захоплено дивилися фільми й гадали: як у них потрапляють діти? Сусідка, котра працювала в театрі вахтеркою,

якось сказала, що режисери часом самі бігають вулицями і вишукують дітей для своїх фільмів.

Щомиті, блукаючи нашим маленьким містом, я очікувала на запитання: «Дівчинко, хочеш зніматися в кіно?»

Ірен Роздобудько

7. Як ти ставишся до кіно? Які фільми любиш дивитися? Чи хотілося б тобі знятися в кіно? Напиши про це текст (3–4 речення).

8. Прочитай текст. Знайди в ньому недолік. Добери до тексту заголовок. Запиши його і **другий** абзац тексту, виправивши недолік. Числа записуй словами. Підкресли слова, які допомогли уникнути повторів.

Понад 65 років тому поблизу Лос-Анджелеса відкрився перший Діснейленд. Діснейленд — це парк розваг і сімейного відпочинку. Ініціатором будівництва Діснейленду був Волт Дісней — режисер популярних американських мультфільмів.

Будівництво Діснейленду тривало рівно рік. Спочатку в Діснейленді було всього 16 атракціонів. Але згодом Діснейленд збільшувався і модернізувався. У наші дні Діснейленд приймає до 14 мільйонів відвідувачів на рік.

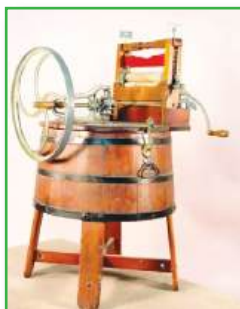

СКЛАДАЙ ПЛАН ТЕКСТУ

1. Розглянь світлини. Що на них зображено? Як ти думаєш, що об'єднує ці предмети? Перевір відповідь на це запитання за заголовком наступного тексту.

2. Прочитай повідомлення Ґаджика про предмети, зображені на світлинах. Скільки частин має цей текст? Склади і запиши його **план**. Можеш скористатися правилом, поданим на наступній сторінці.

ВИНАХОДИ АМЕРИКАНЦІВ

Найпершу у світі машину для прання білизни створив американський винахідник Джеймс Кінг. Вона була з ручним приводом. Сучасні пральні машини — автоматизовані. Вони здійснюють прання за встановленою програмою.

Відому всім комп'ютерну мишу винайшов американець Дуглас Енгельбарт. Перша миша складалася з дерев'яного кубика на коліщатках з однією кнопкою. Її довгий провід нагадував хвіст миші. Тому пристрій дістав таку незвичну назву.

Американець Мартін Купер створив перший мобільний телефон. Він важив понад кілограм і мав дванадцять клавіш. Десять були з цифрами, а дві — для виклику і припинення розмови.

Ні дисплея, ні додаткових функцій не було. Тепер цей апарат важить близько ста грамів. Але дає змогу телефонувати і відправляти повідомлення, слухати музику, фотографувати, знімати відео, спілкуватися по інтернету і багато іншого. Цей маленький пристрій уже став звичним кишеньковим комп'ютером.

Записані послідовно заголовки або запитання до кожної частини тексту називають **планом** тексту.

План допомагає послідовно переказувати або будувати текст.

3. Перекажи текст про винаходи за складеним планом.

4. Прочитай текст. Поділи його на частини. Спиши текст. Кожну частину пиши з **абзацу**. Можеш скористатися правилом.

Більш як сто років тому в Америці знайшли золото. Почалася «золота лихоманка». Всі кинулися шукати золото. У селищі золотошукачів жив кравець. Якось мешканець селища попросив його пошити штани з міцними кишенями, щоб насипати в них золотий пісок. На другий день штани були готові. Кишені для міцності кравець прошив шкірою, а по кутиках набив заклепки. Це були перші джинси.

За Марком Беденком

Текст можна поділити на частини — **абзаци**. Абзац містить одне або кілька речень, пов'язаних між собою за змістом.

Кожний абзац починаємо писати з **нового** рядка.

5. Склади **план** тексту про перші джинси з **питальних** речень і запиши.

6. Прочитай інформацію Гаджика. Як ти гадаєш, чи правильно роблять американці?

Американці дуже цінують те, що людина зробила своїми руками. Навіть якщо виріб не дуже досконалий.

7. Що ти вмієш робити своїми руками? Напиши про це текст (3–4 речення).

8. Прочитай текст. Склади і запиши його **план**. Спиши **останній** абзац тексту, розкривши дужки. Підкресли **дієслова** двома лініями.

Якось хлопчик Шуша надумав літати. «Усі літають. Птахи — у небі, діти — у снах. А я?» Шуша знав: щоб літати, треба або мати крила, або заснути. До ночі ще було далеченько, тож Шуша вирішив змайструвати собі крила.

Копирсався він довгенько, але крила вийшли чудові! Наче справжні! Тоді Шуша поліз до своєї скриньки і знайшов окуляри. Бо летіти без окулярів — це неправильно. Обов'язково щось потрапить в око.

Шуша спеціальними н(е,и)тками пр(е,и)кріпив крила, надів окуляри і (з,с)пробував зл(е,и)тіти. Та йому (не)вдалося. Натомість добре вдавалися стр(е,и)бки! І Шуша почав стр(е,и)бати.

За Ларисою Денисенко

РОЗРІЗНЯЙ РІЗНОВИДИ ТЕКСТІВ

1. Прочитай тексти. Визнач, який із них є **розповіддю**, який — **описом**, а який — **міркуванням**. Можеш скористатися правилом.

Чому соняшники так називаються? Напевно, вони запозичили свою назву в сонця. Адже ці квіти дуже схожі на нього і кольором, і формою. А ще соняшники завжди повертають свої голівки до сонця. Вони — ніби його діти.

Велика квітка соняшника нагадує жовтогаряче сонце. Стоять ці рослини на високих міцних стеблах. Їхні листки темно-зелені й цупкі. Великі круглі квіти обрамлені золотими пелюстками. А середина вкрита дрібними жовтими квіточками.

Іспанці привезли соняшник у Європу як дивовижну квітку. У 1510 році соняшник посіяли у Мадридському ботанічному саду серед інших квітів і милувалися ним. Квітка увійшла в моду спочатку в Іспанії, а згодом і в інших країнах Європи.

Текст, у якому про щось **розповідається**, називається **розповіддю**.

Текст, у якому щось **описується**, називається **описом**.

Текст, у якому щось **доводиться**, називається **міркуванням**.

2. Який текст про соняшник тобі найбільше сподобався? Добери до нього заголовок. Запиши заголовок і текст. Підкресли речення з **однорідними членами**.

3. Прочитай повідомлення про країну, якою віртуально подорожувала Читалочка. Визнач **тип** цього тексту. Знайди Мексику на карті.

Мексика — американська країна з жаркими пустелями, високими горами, найпотужнішими землетрусами. Її береги омиває найбільше і найтепліше на планеті Карибське море.

Столиця Мексики — місто Мехіко. Воно найбільше на всьому американському континенті. На вулицях міста в будь-який час доби гітаристи в національних костюмах грають задушевні мелодії.

Мексика — батьківщина шоколаду, гострого перцю, **пóнчо***. Рослинним символом Мексики є кактус. У цій країні росте більш як тисяча його видів.

* **ПÓНЧО** — верхній одяг із прямокутного шматка тканини, що має виріз для голови.

4. Що ти дізнався / дізналася про Мексику? Напиши про це текст (3–4 речення).

5. Прочитай імена мексиканських друзів Читалочки. Побудуй звукові схеми цих слів.

6. Прочитайте у класі ввічливі слова, які вживають мексиканці. Чи здогадуєтесь, якою мовою вони розмовляють?

Óла! — Привіт!
Адъйо́с. — До побачення.

7. Прочитай текст, щоб перевірити свій здогад. Визнач **тип** цього тексту.

Офіційна мова в Мексиці — іспанська. Чому саме іспанська? Річ у тому, що після відкриття Америки Христофором Колумбом сюди переселилося багато іспанців. Тут вони одружувалися, засновували міста. Тому офіційною в Мексиці стала їхня мова.

8. Прочитай текст. Спиши **другий** абзац. Підкресли **орфограми** у виділеному реченні.

Картоплю в Європу з Америки завіз англійський мореплавець Френсіс Дрейк. Приніс мішок королівському садівникові й каже: «Посади, порадуй королеву. Смачна річ, ми куштували».

Садівник посадив картоплю. **Спочатку вирости кущики, потім на них з'явилися білі квіточки, а згодом — зелені ягідки.** Спробував садівник листя і ягоди — вони були несмачні. Тоді він вирішив вирвати рослини з корінням і спалити. Багаття вже догорало. Ненароком садівник наступив на картоплину, що викотилася з вогню. Відчув аромат печеної картоплі й відкусив білий шматочок. Смачно!

Багаття загасили і зібрали бульби. Ті, що дуже згоріли, викинули, печені з'їли. А ті, що вціліли, навесні посадили знов.

Через кілька років уся Англія садила картоплю.

За Марком Беденком

БУДУЙ ТЕКСТ-ОПИС

1. Розглянь світлини плодів. Як ти думаєш, що їх об'єднує?

2. Прочитай текст, щоб перевірити свою думку. Визнач **тип** цього тексту.

В Україні вирощують багато звичних для нас овочів: квасолю, помідори, перець, кабачки, гарбузи. Ми вважаємо їх українськими. Проте це не так. Батьківщиною цих рослин є Мексика.

До Європи їх завезли іспанські мореплавці. Спочатку ці рослини вирощували в горщиках, на клумбах, у квіткових оранжереях для краси. Лише згодом виявили, що їхні плоди дуже смачні. І стали вживати як їжу.

3. Прочитай текст. Визнач його **тип**. Чи здогадуєшся, про яку рослину йдеться в тексті? Запиши в заголовку її назву і спиши текст, вставивши пропущені орфограми.

Це культурна пол..ова рослина з міцним, прямим, в..соким ст..блом. Л..стки довгі, темно-з..лені, розміщені на ст..блі поч..ргово. Плід — видовжений качан із жовтими або білими з..рнятами.

4. Склади і запиши **опис** одного з овочів, завезених із Мексики, не називаючи його. Прочитай свій опис однокласникам / однокласницям, щоб вони відгадали назву цієї рослини.

5. Прочитай опис зовнішності мексиканців. Визнач, на якій світлині зображено маленького мексиканця.

Мексиканці мають смагляву шкіру. У них густе чорне як смола волосся. Зазвичай воно трохи хвилясте. На смуглому обличчі — виразні чорні очі.

6. Опиши когось зі своїх однокласників / однокласниць, не називаючи його / її імені. Зачитай свій опис, нехай клас відгадає, хто це.

7. Прочитай повідомлення Читалочки. Що нового ти з нього дізнався / дізналася?

Мексика є батьківщиною найменшої породи собак — чихуахуа.

Ці собачки мають коротке тіло, круглу голову з трохи загостреною мордочкою. Вуха у них стоячі, очі великі, круглі, темного кольору.

Хвіст піднятий догори і злегка заокруглений до спини. Чихуахуа бувають довгошерсті та гладкошерсті. Є однотонні, двох, трьох кольорів і різних відтінків.

Ці собачки розумні, спритні, сміливі, але часом — агресивні. Вони дуже віддані своїм господарям.

8. Випиши з тексту попереднього завдання **опис** собачки. У виділеному реченні підкресли **іменники**. Познач над кожним його **відмінок**.

БУДУЙ ТЕКСТ-МІРКУВАННЯ

1. Прочитай повідомлення Читалочки. Визнач **тип** цього тексту.

Чому появі жувальної гумки ми завдячуємо мексиканцям? Бо це вони полюбляли жувати застиглий сік хвойних дерев. А переселенці з Європи перейняли в них цю звичку. Проте вдосконалили жувальну гумку. Тепер жуйку вживають у різних куточках світу. І склад її зовсім змінився. Та батьківщиною жувальної гумки все ж є Мексика.

З «Великої енциклопедії про все на світі»

2. Пригадай будову тексту-міркування. Перевір себе за правилом.

Текст-міркування має **твердження, доведення і висновок**.

3. Знайди в тексті про жувальну гумку **твердження, доведення і висновок**. Спиши текст. Кожну частину пиши з абзацу.

4. Побудуй текст-міркування за **одним** із поданих тверджень, вибравши з рамок відповідне доведення. **Висновок** придумай самостійно.

Твердження: 1. Жувальна гумка корисна.

2. Жувальна гумка шкідлива.

У людей, які зловживають нею, можуть виникнути захворювання зубів і ясен. Якщо гумку жувати довго, виділяється забагато шлункового соку. Це спричиняє шлункові хвороби.

Вона видаляє залишки їжі з поверхні зубів. Також сприяє виділенню шлункового соку і покращує травлення. Однак усе це стосується лише перших 10–15 хвилин після прийому їжі.

5. Розгляньте у групі рекламу жувальної гумки. Які слова з неї вважаєте не зовсім правдивими? Поясніть чому.

6. Як ти ставишся до жувальної гумки? Чи варто, на твою думку, її вживати? Що порадиш любителям цього продукту? Напиши про це текст (3–4 речення).

7. Прочитай повідомлення Читалочки. Визнач **тип** цього тексту. Придумай **заголовок**. Чи хотілося б тобі долучитися до незвичайного свята?

Чому мексиканським школярам один день на рік дозволяють несамовито кричати? Тому що це день крику — національне свято Мексики. Воно виникло, коли країна стала незалежною. Люди почули радісну звістку і почали кричати. Відтоді цього дня мексиканці збираються на шкільних подвір'ях, майданах і кричать. Усім мексиканцям подобається це свято, особливо школярам.

8. Знайди твердження, доведення і висновки у тексті з попереднього завдання. Запиши **заголовок** і текст. Кожну частину тексту пиши з абзацу. Познач **відмінок іменників** в останньому реченні.

СКЛАДАЙ ЕСЕ

1. Прочитай повідомлення про країну, якою віртуально подорожував Щебетунчик. Що тебе зацікавило чи здивувало в ньому? Визнач **тип** цього тексту.

Бразилію називають життєрадісною країною. Бразильці й справді дуже веселі, емоційні, запальні. Найбільше їхнє захоплення — футбол. Цей вид спорту люблять не тільки чоловіки, а й жінки.

Конкурувати з футболом у місцевого населення може тільки самба. Це найпопулярніший у Бразилії танець. А прославилася самба завдяки бразильським карнавалам.

Бразильський карнавал — одне з найяскравіших і найвідоміших шоу у світі. Він проходить щороку в місті Ріо-де-Жанейро і триває чотири дні і чотири ночі. На бразильському карнавалі в буквальному розумінні слова танцюють усі!

2. Спиши з тексту про Бразилію **абзац**, який тобі найбільше сподобався. Спочатку добери заголовок до нього. Підкресли **прикметники** хвилястою лінією.

3. Щоб більше дізнатися про бразильський карнавал, переглянь відео за QR-кодом, поданим у кінці підручника.

4. Прочитай текст про бажання Щебетунчика. Визнач, що він написав — **розповідь**, **опис**, **міркування** чи **есе**. Можеш скористатися правилом, поданим на наступній сторінці.

Я дуже хочу потрапити в Бразилію на карнавал. Адже там так цікаво! Тільки зараз це неможливо. Та коли стану дорослим, неодмінно відвідаю Ріо-де-Жанейро. Навчуся танцювати самбу і приєднаюся до танцюристів. Це буде класно!

Текст, у якому висловлено **розмірковування** (**думки автора**) про якийсь предмет, подію, вчинок, власні почуття, бажання, називають **есе**.

5. Яке в тебе є бажання або мрія? Напиши про це **есе**. Розпочни із заголовка.

6. Прочитай імена бразильських друзів Щебетунчика. Запиши ці слова і побудуй їхні **звукові** схеми.

7. Бразильці розмовляють португальською мовою. Прочитай, як звучать ввічливі слова цією мовою.

Óла! — Привіт! Пор фавóр. — Будь ласка.
Обріга́до. — Дякую. Ча́о. — До побачення.

8. Прочитай інформацію про бразильців. Що нового ти дізнався / дізналася про них?

- Бразильці — великі патріоти своєї країни. Кожний із них обов'язково має футболку, на якій написано «Brasil» або зображено прапор країни.

- Мешканці Бразилії дбайливо ставляться до всіх членів своєї сім'ї. Підтримують родинні стосунки навіть із дуже далекими родичами.

- Поспішати в Бразилії не люблять. Запізнення тут — звичайна річ. Це стосується навіть телевізійних новин. Вони завжди починаються на 10–15 хвилин пізніше.

9. Які риси характеру бразильців тобі подобаються, а які — ні? Поясни чому. Яку рису ти хотів би / хотіла б запозичити для себе? Напиши про це **есе**.

РОЗРІЗНЯЙ СТИЛІ ТЕКСТІВ

1. Прочитай тексти. Визнач, до яких **стилів** вони належать. Можеш скористатися правилом.

• Амазонка — найдовша у світі річка. Протяжність її становить 6992 кілометри. Розташована Амазонка на материку Південна Америка. Тече із заходу на схід, неподалік екватора. Впадає в Атлантичний океан.

• Через Бразилію протікає найбільша у світі річка — Амазонка. Люди досі не змогли приборкати її. На ній не збудовано жодного моста. Адже в сезон дощів рівень води в Амазонці підвищується на 20 метрів.

Тексти бувають різних стилів: **художнього, науково-популярного, ділового, розмовного.**

2. Спиши з попереднього завдання **науково-популярний** текст. Спочатку добери заголовок. Підкресли **власні** назви.

3. Напиши **художній** текст про зображену на світлині тварину за поданим початком. Скористайся довідкою.

В Амазонці водяться крокодили чорні каймани.

Довідка: довжина — до 6 метрів; вага — до 1300 кг; голова велика; морда витягнута, загострена; очі великі; шкіра луската; хвіст короткий, сильний.

4. Прочитай з однокласником / однокласницею розмову двох друзів по телефону. Визначте, до якого **стилю** належить цей текст.

— Привіт! Що поробляєш?

— Привіт! Збираюся на вулицю.

— І я теж. Може покатаємось разом на роликах?

— Згода! Зустрічаємось на стадіоні через пів години?

— Добре! Домовились.

5. Прочитай повідомлення. Визнач, до якого **стилю** належать ці тексти. Яке оголошення тебе зацікавило? Чому?

6. Уяви, що в тебе є ролики, з яких ти вже виріс / виросла. Батьки дозволили тобі їх комусь віддати. Напиши **оголошення** про свою пропозицію.

7. Прочитай текст. Визнач його **стиль**. Спиши текст, вставивши пропущені орфограми.

Столиц..ю Бразилії є місто Бра-
зиліа. Найбільші бразильські міс-
та — Сан-Паулу і Ріо-де-Жанейро.

У Ріо-де-Жанейро на в..ршині
гори Корковаду встановлена відо-
ма на весь світ статуя Ісуса Христа. Її в..сота май-
же 40 метрів. Статуя Христос-Спаситель є одним
із с(е,и)ми нових чуде(с,з) світу.

НАПИШИ ЗАМІТКУ ДО СТІННІВКИ ТА ЕЛЕКТРОННОГО ЛИСТА

1. Родзинка, Щебетунчик, Читалочка і Гаджик вирішили випустити стіннівку **«НЕЗВИЧАЙНА ПОДОРОЖ»**. Прочитай замітку, яку написав Гаджик.

НАВЧАТИСЯ ПІД ЧАС ПОДОРОЖІ — ЦІКАВО!

Ми вивчали українську мову, подорожуючи світом.

Побували віртуально в багатьох країнах Європи, Азії, Австралії, Африки, Америки. Дізналися про міста, річки, гори, цікаві місця в цих країнах. Довідалися, як живуть там люди. Познайомилися з нашими ровесниками. Почули, як звучать різними мовами слова ввічливості. Порівнювали ці країни з Україною. При цьому постійно користувалися українською мовою. Вона допомагала нам пізнавати нове й цікаве.

Вивчати мову під час подорожі — велике задоволення!

2. Візьми інтерв'ю у своїх однокласників / однокласниць. Розпитай, чи сподобалося їм вивчати мову, подорожуючи світом. Яка інформація була найцікавішою? Яку країну хотілося б відвідати? Що там побачити?

3. Разом з однокласниками / однокласницями випустіть у класі подібну стіннівку. Напиши до неї замітку про свої враження від подорожі або про країну, яка тобі найбільше запам'яталася. Розпочни із добору заголовка.

4. Бабуся Читалочки живе в Італії. Вони листуються електронною поштою. Прочитай листа дівчинки до бабусі.

Бон джорно, бабусю!

Як у тебе справи? Як ти себе почуваєш?

Я вже закінчую четвертий клас. Скоро канікули. Ми з мамою і маленьким братиком поїдемо на дачу. Побачу там нашого їжачка. Пам'ятаєш, як ми з тобою його підгодовували? Дуже хочу, щоб і ти була з нами. Приїжджай, ми за тобою скучили.

Арріведерчі! Твоя Читалочка.

5. Чи здогадуєшся, з якої мови виділені в листі слова? Що вони означають? Як думаєш, чому Читалочка їх використала?

6. Кому б ти хотів / хотіла надіслати електронного листа? Про що бажаєш повідомити або запитати? Напиши текст свого листа.

7. Якщо маєш можливість, відправ свого **електронного листа** адресатові. Зроби художнє оформлення **замітки**, яку ти написав / написала до стіннівки **«НЕЗВИЧАЙНА ПОДОРОЖ»**.

ПОВТОРЮЙ І ЗАСТОСОВУЙ ВИВЧЕНЕ

ПРИГАДУЙ ВИВЧЕНЕ

1. Друзі записали для іноземних ровесників відео, на якому читали вірші про рідну країну. Прочитай вірш, з яким виступила Читалочка. Випиши в колонку **іменники**, вжиті у **множині**. Зміни їх за **числами** і запиши поряд. Виділене слово розбери як частину мови.

Різні в світі є країни,
різні люди є на світі.
Різні гори, полонини,
різні трави, різні квіти...
Є з усіх одна країна
найрідніша нам усім.
То — прекрасна Україна,
нашого **народу** дім!

Ганна Черінь

2. Прочитай вірш, який дібрала Родзинка. Між ким відбулася розмова? Про що хотів дізнатися поет? Чи погоджуєшся ти з відповіддю сонця? Визнач **тему** і **мету** вірша.

... На стежині сонце я зустрів,
привітав його і запитав:
— Всі народи бачиш ти з висот,
всі долини і гірські шпилі.
Де ж найбільший на землі народ?
Де ж найкраще місце на землі?
Сонце усміхнулося здаля:
— Правда, все я бачу з висоти.
Всі народи рівні. А земля
там найкраща, де вродився ти!
Виростає, дитино, й пам'ятай:
Батьківщина — то найкращий край!

Дмитро Павличко

3. Випиши з вірша про сонце **питальні** й **окличні** речення. Підкресли **прикметники**. Познач над кожним його **рід**.

4. Прочитай вірш, який записав на відео Щебетунчик. Спиши **перше** речення. Познач **головні** і **другорядні** члени в цьому реченні. Напиши над кожним словом, яка це частина мови.

Я тримаю у руці
кольорові олівці.
Хочу я намалювати
Кримські гори і Карпати.
Степ і пагорби Дніпрові,
і озера, і діброви,
і веселку, і калину,
Чорне море і Дунай —
все це наша Україна,
наш чудовий рідний край!

Наталія Зарічна

5. Гаджик записав на відео розповідь про Україну. Прочитай її.

Як глянеш на карту — Україна скидається на **великого** птаха. Посередині його Дніпро тече до Чорного моря. Подивись на птаха згори — і на лівому крилі побачиш сині жилки. То ріки: Десна, Трубіж, Псел, Ворскла, Оріль. На правому крилі — Прип'ять, Тетерів, Ірпінь, Рось, Південний Буг, Дністер, Прут.

За Дмитром Чередниченком

6. Знайди на карті України Дніпро. Покажи його лівий берег і правий. Розбери **усно** виділене в тексті про річки слово як частину мови.

7. Чи хотілося б тобі долучитися до відео друзів? Що ти можеш розповісти про Україну? Разом з однокласниками / однокласницями після уроків підготуйте і запишіть на відео свої повідомлення.

8. Прочитай текст. Дай відповіді на поставлені запитання. Поясни, чому виділені слова написані по-різному. Вибери з довідки **синоніми** до кожного з цих слів і запиши їх.

Де ви народилися? Де виросли і почали ходити до школи? Як називається ваше рідне місто чи село?

Це і є ваша мала **батьківщина**. А якщо зібрати маленькі батьківщини разом, то вийде наша велика **Батьківщина** — Україна.

Довідка: Вітчизна, земля батьків, рідний край, Україна.

9. Напиши на аркуші паперу твір про свою **малу** або **велику** Батьківщину. Зроби його художнє оформлення. Разом з однокласниками / однокласницями виготовте з ваших творів **альбом** «Наша мала і велика Батьківщина».

10. Прочитай і спиши текст, вставивши пропущені орфограми. Підкресли **власні** назви. Напиши, за що ти любиш Україну.

Ти ж..веш в Україні. У краї, де співають соловейки і виграють на сонці пш..ничні лани. Де в..селими хвилями котить...я Дніпро. Де виросли Тарас Шевченко, Іван Франко, Леся Українка.

Твій рід українс..кий. А ти — українець чи українка. Б..режи свій рід, свою рідну Україну.

За Дмитром Чередниченком

ЗАСТОСОВУЙ ЗНАННЯ З МОВИ

1. Розгадай ребус Родзинки. Запиши слово-відгадку. Добери й запиши **по три іменники, прикметники і дієслова**, пов'язані з цим словом.

2. Допоможи Гаджикові скласти речення зі словом-відгадкою. Запиши його. Познач **головні** і **другорядні** члени.

3. Прочитай вірш. Розкажи, де і як ти проводиш літні канікули.

Канікули, канікули,
канікули у школі!
А що таке канікули?
Це — літні дні барвисті,
це час, коли нам ніколи
хоча б на мить присісти,
бо треба мчати босими
наввипередки з вітром,
з густих лісів приносити
горіхів повні відра.
Це час у річці хлюпатись,
підсмажувати спіни
і зранку в лузі слухати
тонку струну бджолину...

Анатолій Костецький

4. Випиши в колонку **дієслова** з вірша про канікули. Зміни їх за **часами** і запиши.

5. Прочитай вірш — і дізнаєшся, де збирається провести канікули Родзинка. Розбери **усно** виділене слово як **частину мови**.

У селі в бабусі все мені цікаве,
все мене гукає, все на мене жде:
квіти, берег річки і зелені трави...
Навіть на дорозі кошеня **руде**.

Ганна Чубач

6. Прочитай про плани Щебетунчика на літо. Добери **заголовок** до тексту. Запиши заголовок і текст, уставивши пропущені орфограми.

З нет..рпінням **чекаю** ..кскурсії до зоопарку.
Мрію побачити ж..вого слона й носорога. Зро-
бити селфі біля ж..рафа і потішних мавпочок.
Спостерігати за купа..ям у басейні товстелез-
ного б..гемота.

7. Розбери **усно** як **частину мови** слово, виділене в тексті попереднього завдання.

8. Прочитай рекламний плакат, який зацікавив Ґаджика. Здогадуєшся, де він хоче відпочивати влітку? Склади і запиши речення з **однорідними членами**, використовуючи слова з плаката. Підкресли однорідні члени.

9. Які в тебе плани на літні канікули? Де мрієш побувати? Що хочеш зробити? Напиши про це текст (3–4 речення).

10. Зачитайте й обговоріть у класі свої твори. Чиї плани на літо вас найбільше здивували або зацікавили?

11. Читалочка, Щебетунчик, Родзинка і Ґаджик висловили тобі побажання. Прочитай його.

Наша подорож у початковій школі закінчується.
Та попереду в тебе ще все життя. І в цьому житті
тебе буде супроводжувати українська мова.
Вона допомагатиме пізнавати навколишній світ,
знаходити друзів, здійснювати бажання і мрії.
Читай, спілкуйся українською мовою!
Зростай розумним / розумною,
успішним / успішною і щасливим / щасливою!

ЗМІСТ

ПРИГАДАЙ ЧИСЛІВНИКИ	3
Розпізнавай числівники в реченні і тексті	3
Розрізняй числівники, які відповідають на питання <i>скільки?</i> і <i>котрий?</i>	6
Досліди форми родового відмінка числівників 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100	9
Правильно вживай форми числівників на позначення часу протягом доби	11
ДОСЛІДИ ЗАЙМЕННИК	13
Розпізнавай займенники	13
Досліди особові займенники	16
Спостерігай за відмінюванням займенників 1-ої та 2-ої особи	18
Досліди відмінювання займенників 3-ої особи	21
Розбирай займенники як частину мови	24
ДІЗНАЙСЯ БІЛЬШЕ ПРО ДІЄСЛОВО	27
Розпізнавай дієслова	27
Спостерігай за значенням дієслів	30
Розпізнавай неозначену форму дієслова	32
Змінюй дієслова за числами	36
Визначай часи дієслів	40
Утворюй дієслова теперішнього часу	43
Перевіряй написання закінчень дієслів теперішнього часу	45
Утворюй різні форми дієслів майбутнього часу	47
Правильно записуй закінчення дієслів майбутнього часу ..	49
Утворюй дієслова минулого часу	52
Досліди дієслова на -ся	55
Розбирай дієслово як частину мови	58

ДОСЛІДИ ПРИСЛІВНИК	60
Спостерігай за прислівниками	60
Розрізняй прислівники і прикметники	63
Добирай прислівники — синоніми й антоніми	66
Правильно записуй прислівники	69
Утворюй прислівники	71
БУДУЙ РЕЧЕННЯ	73
Пригадай знання про речення	73
Розпізнавай і будуй речення різних видів	76
Визначай головні і другорядні члени речення	78
Встановлюй зв'язок слів у реченні	81
Спостерігай за однорідними членами речення	84
Складай речення з однорідними членами	86
Будуй речення і їхні схеми	89
Застосовуй знання про речення	91
ЗАСТОСОВУЙ ЗНАННЯ ПРО ТЕКСТ	95
Пригадай будову тексту	95
Визначай тему і мету тексту	98
Спостерігай за засобами зв'язку речень у тексті	100
Складай план тексту	103
Розрізняй різновиди текстів	106
Будуй текст-опис	109
Будуй текст-міркування	111
Складай есе	113
Розрізняй стилі текстів	115
Напиши замітку до стіннівки та електронного листа	117
ПОВТОРЮЙ І ЗАСТОСОВУЙ ВИВЧЕНЕ	119
Пригадуй вивчене	119
Застосовуй знання з мови	122

Переглянь відео

Північне саяво

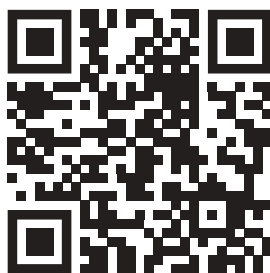
День
вишиванки

Панда

Кенгуру

Пустеля Сахара

Ніагарський
водоспад

Бразильський
карнавал

Пономарьова К. І., Гайова Л. А.

П56 Українська мова : Підручник для 4 класу ЗЗСО
(у 2-х частинах) : Частина 2 / Київ: УОБЦ «Оріон», 2026.
128 с. : іл.

ISBN 978-966-991-517-7.

ISBN 978-966-991-516-0 (Ч. 2).

УДК 811.161.2*кл4(075.2)

Навчальне видання

ПОНОМАРЬОВА Катерина Іванівна

ГАЙОВА Любов Андріївна

УКРАЇНСЬКА МОВА

Підручник для 4 класу закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)

Частина 2

(відповідно до Типової освітньої
програми колективу авторів під керівництвом О. Я. Савченко)

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Редакторка *І. В. Красуцька*

Головна художниця *І. П. Медведовська*

Коректорка *Ю. О. Твердохліб*

Технічний редактор *Е. А. Авраменко*

Малюнки художниці **Наталі Куц-Батюк**

У підручнику використані графічні
роботи *Наталії Пономарьової*; репродукція картини *Ольги Кваші*;
ілюстрацію *Еліни Елліс* (с. 88); обкладинки книжок видавництва
«А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА» (с. 3), «РМ» («Рідна мова») (с. 3, 14),
«Махаон-Україна», «Vivat» (с. 52), а також матеріали з відкритих інтернет-джерел,
матеріали сайтів Національної бібліотеки України для дітей, «Весела абетка»,
стокові зображення з ресурсу *Shutterstock*

Всі зображення у підручнику використовуються лише з освітньою метою

Формат 70х100 $\frac{1}{16}$. Друк офсетний.

Ум. друк. арк. 10,4 + 0,324 форзац.

Обл.-вид. арк. 9,36 + 0,55 форзац.

Зам. №

Наклад 132 526 пр.

ТОВ «Український освітянський видавничий центр «Оріон»

Свідоцтво «Про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції»

Серія ДК № 4918 від 17.06.2015 р.

Адреса видавництва: вул. Миколи Шепелєва, 2, м. Київ, 03061

Віддруковано ТОВ «ПЕТ»

61024, м. Харків, вул. Максиміліанівська, 17

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції серія ДК № 6847 від 19.07.2019 р.

**СПРИЙМАЄМО
МЕДІА**

**ПРОВДИМО
ДОСЛІДЖЕННЯ**

**ВИЗНАЧАЄМО МЕТУ
МЕДІАТЕКСТІВ**

**РОБИМО
ВИСНОВКИ**

**ОЦІНЮЄМО
МЕДІАТЕКСТИ**

**ЗАСВОЮЄМО
ПРАВИЛА
ПРАВОПИСУ**

**ДОСЛІДЖУЄМО
МЕДІА**

**ВИСЛОВЛЮЄМО
СВОЄ СТАВЛЕННЯ
ДО МЕДІАТЕКСТІВ**

**ДОСЛІДЖУЄМО
МОВНІ ЯВИЩА**

**ПРАВИЛЬНО
ГОВОРИМО
І ПИШЕМО**

**СТВОРЮЄМО ПРОСТІ
МЕДІАПРОДУКТИ**

**ЗБАГАЧУЄМО
СЛОВНИКОВИЙ ЗАПАС**

**ОБГОВОРЮЄМО
СТВОРЕНІ
МЕДІАПРОДУКТИ**

**ЗАСТОСОВУЄМО
ЗНАННЯ ПРО МОВУ**

ISBN 978-966-991-516-0

9 789669 915160

Український освітянський видавничий центр «Оріон»